

Jatkis – Jatkoisoskoulutussuunitelma Mäntsälän seurakuntaan

Jussi Hällström
Herman Pylvänäinen
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
+ Kirkon nuorisotyönohjaajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hällström, Jussi & Pylvänäinen, Herman. *Jatkis – Jatkoisokoulutussuunnitelma Mäntsälän seurakuntaan*. Syksy 2015, 77 sivua, 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö on produkti, jonka tavoitteena oli tuottaa Mäntsälän seurakuntaan isokoulutussuunnitelma, joka kattaa toisen, kolmannen ja neljännen vuoden isokoulutuksen, eli Jatkiksen sisällöt. Jatkis pidetään niin, että kaikki toisen, kolmannen ja neljännen vuoden isokset ovat samassa ryhmässä ja ryhmään voi tulla mukaan minkä vuoden alusta tahansa. Tarkoituksena oli saada Jatkikseen suunnitelmallisuutta ja auttaa työntekijöitä tekemään Jatkiksesta yksi kokonaisuus.

Jatkis-suunnitelman pohjana käytettiin Mäntsälän seurakunnan työntekijöitä sekä nuorilta kerättyä palautetta, suomenkielistä kristillisen kasvatuksen kirjallisuutta sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategioita ja linjauksia. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käytettiin lisäksi laajasti elektronisia lähteitä sekä kirjallisuutta.

Opinnäytetyöprosessi aloitettiin kesällä 2014, kun työelämätaho toi Jatkis-suunnitelman tarpeen esille. Produktin valmistelu aloitettiin syksyllä 2014, valmis produkti luovutettiin Mäntsälän seurakunnalle kesällä 2015 ja se otettiin käyttöön syksyllä 2015.

Asiasanat: Isostoiminta, kristillinen kasvatusta, kirkon nuorisotyö, suunnitelmallisuus

ABSTRACT

Hällström, Jussi and Pylvänäinen, Herman. *Jatkis – A training plan for experienced young confirmed volunteers*. 77 p., 1 appendix. Language: Finnish. Autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The bachelor thesis is a product. The aim was to create a training plan for experienced young confirmed volunteers in the parish of Mäntsälä for the second, the third and the fourth year of training. The training has been planned to allow the different year groups to form a single group and train together so that new young confirmed volunteers can join the group every autumn. The aim was also to help the workers of the parish of Mäntsälä in making the young confirmed volunteers training one big ensemble.

The training plan is based on the feedback of the workers and the young confirmed volunteers in the parish of Mäntsälä, Finnish literature on Christian education and the strategies of the Evangelical Lutheran Church of Finland. In addition, literature and electric sources are used widely in the report.

The thesis process started in the summer 2014 when the parish of Mäntsälä brought out the need for a training plan for young confirmed volunteers. The work on the training plan was done during winter 2014 and it was finished in the summer 2015. The product came into use in the parish of Mäntsälä in the autumn of 2015.

Key words: Young confirmed volunteerism, church youth work, Christian education

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	5
2. TEORIATAUSTA	6
2.1 Kirkon strategiat	6
2.2 Nuoruus.....	7
2.3 Kristillinen kasvatus	9
2.4 Isosuus ja isostoiminta	12
2.5 Nuoret ja usko	15
2.6 Seurakuntayhteys.....	16
3. MÄNTSÄLÄN SEURAKUNTA JA SEN TEKEMÄ NUORISOTYÖ	18
4. JATKIS-SUUNNITELMA	20
4.1 Tarkoitus ja tavoitteet	20
4.2 Jatkis-suunnitelman esittely.....	21
4.3 Työskentelyn kuvaus	25
5. POHDINTA	28
LÄHTEET	31
LIITE:Jatkis-suunnitelma.....	35

1. JOHDANTO

Porkka (2004, 3) toteaa isostoiminnan olevan yksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lippulaivoista. Se on ainutlaatuista koko maailmassa ja on yksi kirkon tärkeimmistä vapaaehtoistyön muodoista. Se koskettaa merkittävää osaa suomalaisista nuorista ja sen avulla voidaan kohdata hyvin erilaisia nuoria. Olemme molemmat toimineet rippikoulutyössä usean vuoden ajan, ja kokemuksemme mukaan isoskoulutuksen kokonaissisältöjä mietitään harvoin, eikä isoskoulutusta pidetä suunnitelmallisesti.

Ensimmäisen vuoden isoskoulutusta Mäntsälän seurakunnassa toteutetaan leirien ja tapahtumien kautta. Toisen, kolmannen ja neljännen vuoden isoskoulutuksesta eli Jatkiksesta on puuttunut suunnitelma ja sen takia koulutus on ollut hajanaista ja sekavaa. Kukaan ei ole miettinyt, miten Jatkiksesta saataisiin yksi kokonaisuus ja näin ollen isosille mahdollisimman laadukas koulutus. Tämän työn lähtökohdat ovatkin Mäntsälän seurakunnan nuorisotyöntekijöiden tarpeissa ja pyynnössä.

Aihe on meille molemmille läheinen. Isoskoulutus on tärkeä osa seurakuntien nuorisotyötä ja siitä liikkuu paljon erilaisia mielipiteitä ja ajatuksia. Halusimmekin lähteä kartoittamaan sitä, mikä isoskoulutuksessa on oikeasti olennaista ja minkälaisia asioita siellä tulisi käsitellä. Näin kehitämme ammatillista osaamistamme kristillisen nuorisotyön kentällä.

Valmistamamme Jatkis-suunnitelma on otettu käyttöön Mäntsälän seurakunnassa syksyllä 2015. Suunnitelma sisältää sisällöt kolmeksi vuodeksi, jonka jälkeen kierto voidaan aloittaa alusta. Suunnitelmassa ei esitetä toiminnallisia menetelmiä, vaan ainoastaan sisältöjä, niin että Jatkiksesta saataisiin toimiva kokonaisuus.

2. TEORIATAUSTA

2.1 Kirkon strategiat

Kaikkea kirkon työtä ohjaavat valtakunnalliset ja paikalliset strategiat. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia on vuosille 2015–2020 ja sen painopisteenä on kohtaaminen. Uusi Jatki-sunnitelmamme voi siis toteuttaa strategiaa koko sen viisivuotiskauden ajan. Strategia on toiminnallinen suunta, ei valmis kokonaisstrategia. Se nostaa esille asioita ja kysymyksiä, jotka tulee ottaa huomioon kaikessa kirkon työssä. (Kohtaamisen kirkko 2014, 5.)

Tärkeitä muutostekijöitä kirkon työssä ovat monikulttuurisuuden lisääntyminen, informaatioteknologian yleistyminen sekä seurakunnan väestörakenteen muuttuminen. Olennaisia asioita ovat siis erilaiset mobiililaitteet ja seurakunnan näkeminen yhtenä kokonaisuutena, johon kuuluvat kaikki iästä, sukupuolesta tai kotimaasta riippumatta samanarvoisina, samaan aikaan pyhinä ja pahoina. Kristinusko on tulevaisuudessa yhä useammin tietoinen arvovalinta tavan ja perinteen sijasta. (Kohtaamisen kirkko 2014, 6–7; Kasvamme yhdessä 2015.)

Sama strategia nostaa kaiken kirkon työn painopisteiksi sanoman levittämisen, kohtaamisen, lähimmäisenrakkauden ja jäsenyyden arvostamisen. Sanoma Jeesuksesta on kirkon työn keskipiste. Meidän tulee näyttää arvostuksemme ihmisiä kohtaan kohtaamalla heidät aidosti rakastaen. Rakkaus on kirkon tehtävä, mutta myös voimavara. Rakkaus on ollut kirkon työn keskiössä jo yli 2000 vuotta ja se on ollut asia, joka erottaa kristityt muista. (Kohtaamisen kirkko 2014, 18–25; Riekkinen 2008, 83.)

Erityisen tärkeä kysymys kirkon tulevaisuuden kannalta on lasten ja nuorten osallistaminen. Kontaktit ihmisten ja seurakunnan välillä tulisi voida säilyttää myös erilaisten elämäntilanteiden, kuten muuton yli. (Kohtaamisen kirkko 2014, 24.) Rippikoulussa ja isostoiminnassa on mukana nuoria ja nuorten kokemukset

niistä ovat positiivisia, mutta silti nuoret aikuiset eroavat kirkosta. Tämä ristiriita on yksi kirkon suurimpia haasteita. (Paananen & Tuominen 2005, 9.)

Koko strategia painottaa viestinnän tärkeyttä ja jokaista seurakuntalaista aktiivisena viestijänä, joka omalla toiminnallaan antaa muille kuvan kirkosta. Kun tähän yhdistetään se, että strategia nostaa informaatioteknologian yhdeksi muutostekijäksi, voidaan sanoa, että sosiaalisen median viestintä on strategian mukaan avainasemassa kirkon tulevaisuudessa Suomessa. (Kohtaamisen kirkko 2014, 26–27, 7.)

Mäntsälän seurakunnan oma strategia on vuosille 2013–2018 ja sen avainsana on koti. Strategia painottaa kotikirkon merkitystä ja kotiseurakunnan tuttuutta, kristillistä elämäntapaa ja yhteistä huolenpitoa. Sen mukaan seurakunnan tehtävänä on olla koti Mäntsäläläisille ja rohkaista ihmisiä elämään uskoaan todeksi. (Mäntsälän seurakunta 2013.)

2.2 Nuoruus

Nuoruusvaihetta ihmisen elämässä voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Tämän takia monella eri tieteenalalla on oma käsityksensä nuoruudesta. Lääketieteellinen ala painottuu fyysiseen kypsyymiseen kohti aikuisuutta, kun taas kasvatustieteessä lähestytään nuoruutta oppimisympäristöjen ja oppimisen näkökulmasta. Kasvatustieteen mallissa korostuu kasvattajien roolit. Yhteiskuntatieteisissä tutkimuksissa kohteena ovat nuorisokulttuurit, -ryhmät, nuorisoriikollisuus sekä nuorten päihteiden käyttö. Psykologian alalla taas nuoruutta käsitellään elämänvaihetheorioiden avulla. Kehityspsykologian tutkimukset luovat säännönmukaisuuksia nuoren kehitykseen, mutta samalla painottaa yksilöiden välisiä eroavaisuuksia. Ihmisten siirtymä prosessit eri elämäntilanteisiin voivat olla hyvinkin erilaisia. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén, 1999, 13; Nuoret seurakuntalaisina 2012.)

Nuoruuden määritelmä ei ole yksiselitteinen. Se voidaan määritellä iän mukaan, mutta kuitenkin nuoruuden raja on häilyvä. Asiat nuoren elämässä, kuten itsenäistyminen ja minäkuvan rakentuminen kohti aikuisuutta ovatkin tärkeämmässä roolissa. Tässä elämänvaiheessa tapahtuu paljon konkreettisia muutoksia elämässä liittyen ihmissuhteisiin ja elämäntilanteisiin. Elämä saattaa tuntua ristiriitaiselta, kun vapaus ja vastuu lisääntyvät. Nuori voi kokea olevansa välillä vielä lapsi ja myöhemmin ajatella olevansa melkein aikuinen. (Kivimäki i.a.)

Dunderfelt esittelee nuoruutta kolmella eri vaiheella, jotka ovat nuoruusiän varhaisvaihe, keskivaihe sekä loppuvaihe. Varhaisvaihe sijoittuu Dunderfeltin mukaan 13–16 ikävuosiin, jolloin nuorella on menossa varsinainen biologinen murrosikä. Tällöin nuorelle on menossa ihmissuhteiden kriisi. Suhteet sekä näkemykset alkavat muuttua. Varhaisvaiheelle on ominaista nuoren protestointi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan. Tälle vastapainona nuori luo uusia ystävyys-suhteita ikätovereiden kanssa. (Dunderfelt 1990, 92; Lehtovirta, Huusari, Peltola & Tattari 1996, 164.)

Nuoruusiän keskivaihe sijoittuu 16–19 ikävuosiin. Tässä vaiheessa nuorella on menossa identiteettikriisi. Identiteettikriisin aikana nuori etsii itseään. Kuvat itsestään hajoavat ja uusi muodostuu tilalle, jonka myötä nuoren minäkokemus selkiintyy. Keskivaiheeseen kuuluu myös samastumiset ja ihastumiset, joihin liittyy myös syvämmät ihmissuhteet. (Dunderfelt 1990, 93; Lehtovirta ym. 1996, 164.)

Nuoruusiän loppuvaihe sijoittuu 19–25-ikävuosiin. Loppuvaiheessa nuori pohtii omaa asemaansa maailmassa. Nuoren tehtävänä on rakentaa omia arvoja, asenteita ja maailmankuvaa. Elämän ja kuoleman kysymykset liittyvät kiinteästi kyseiseen aikakauteen. Kuoleman kohtaaminen on nuoruuden vaiheessa vaikeimpia kohtia. Yksilö seestyy ja pyrkii kohti itsenäisen elämän aloittamista. (Dunderfelt 1990, 93; Lehtovirta ym. 1996, 164.)

2.3 Kristillinen kasvatustieteiden

Kristillinen kasvatustieteiden taustalla on ajatus teologian ja kasvatustieteiden välisestä dialogista. Ihminen kohdataan kokonaisvaltaisesti siten, että hengellinen ja inhimillinen puoli huomioitaisiin. Kun tämä otetaan lähtökohdaksi, kristillistä kasvatusta voidaan määrittää kuuden ulottuvuuden kautta. (Muhonen & Tirri 2008, 63.)

Kristillisellä kasvatuksella tai kasvatustieteiden termeillä ei ole yhtä yksiselitteistä määritelmää. Kasvatustieteiden eri määritelmiltä löytyy yhtenäisiä piirteitä kuten normatiivisuus, intentionaalisuus sekä vuorovaikutuksellisuus. Normatiivisuudella tarkoitetaan sitä, että kasvatustieteiden on arvosidonnaista. Päämäärät ja tavoitteet kasvatustieteiden ottavat kantaa siihen mikä on hyvää ja tärkeää. Näin ollen kasvattaja edustaa teoillaan ja olemuksellaan aina jotakin. Intentionaalisuus kasvatustieteiden tarkoittaa sitä, että siinä on tietoisia tavoitteita ja päämääriä, joihin kasvatustieteiden tähtää. Kasvatustieteiden halutaan tukea kasvua, kehitystä ja oppimista. Vuorovaikutuksellisuuden taustalla on ajatus siitä, että vuorovaikutus tapahtuu kasvattajan ja kasvatettavan välisessä suhteessa. Kasvatustieteiden normatiivisuus ja intentionaalisuus vaikuttaa tähän suhteeseen luoden siitä erityisen, jolloin se eroaa muista vuorovaikutussuhteista. (Muhonen & Tirri 2008, 64.)

Kristillinen kasvatustieteiden voidaan yhdellä tavalla määrittellä kristillisen perinteen välittämisenä sukupolvelta toiselle. Tämä tarkoittaa sitä, että kasvattaja pyrkii siirtämään oppimista asioita mahdollisimman muuttumattomina kasvatettavalle. Jos kristillistä kasvatustieteiden tutkitaan tavoitteiden ja päämäärien näkökulmasta, puhutaan tällöin kristilliseen uskoon kasvattavasta uskontokasvatuksesta. Uskontokasvatustieteiden voidaan tukea kasvua, vaikka uskontoa ei omaksuttaisikaan omaksi. Tärkeätä on kuitenkin kasvattaa nuori sellaiseksi, kun hän itse on. (Muhonen & Tirri 2008, 67; Nuoret seurakuntalaisina 2012.)

On myös hyvä muistaa, että kasvatustieteiden on aina kontekstuaalista. Näin ollen kun ajatellaan seurakunnan kasvatustieteiden toimintaa, voidaan se rinnastaa seurakunnan

jäsenille annettavaan kasteopetukseen. Tällöin kasvatuksen tavoitteina on uskoon kasvamisen tukeminen ja siinä pysyminen. Tavoite sisältää lisäksi kristityn identiteetin tukemisen niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenä. Tavoitteen toteuttaminen on helpompaa, kun kasvatusta saa lähtökohdansa nuorten arjesta. Nuoren tunniessa asiat itselleen tarkoitetuiksi, on uskossa pysyminen helpompaa. (Muhonen & Tirri 2008, 67; Nuoret seurakuntalaisina 2012.)

Kristillisen kasvatuksen voidaan edellyttää sisältävän sellaisia elementtejä, jotka ovat tyypillisiä juuri kristillisyydelle, jolloin kristillinen kasvatusta on erotettavissa esimerkiksi juutalaisesta tai humanistisesta kasvatuksesta. Moni kristillisyydelle tyypillinen oppi on kuitenkin yhteinen muiden teististen uskontojen kanssa. Lisäksi kristillisyydelle tyypilliset piirteet ovat hyvin yleisinhimillisiä, jolloin välttämättä nämä piirteet eivät riitä muodostaan kristillisen kasvatuksen kokonaisuutta. Luterilaisuudessa regimenttioppi antaa kristillisen kasvatuksen määrittelyyn kattavan määritelmän. Tämän mukaan on ajateltavissa, että kristillinen kasvatusta pitää sisällään elementtejä, jotka ovat selvästi uskonnollisia. Nämä kuuluvat hengellisen regimentin alueelle. Toisaalta kasvatukseen kuuluu yleisinhimillisiä ja eettisiä asioita, jotka koskevat ihmisten välistä kanssakäymistä. Nämä sisältyvät maalliseen regimenttiin. (Muhonen & Tirri 2008, 69.)

Näitä kahta näkökulmaa voidaan nimetä myös kasvatusta uskonnolliseksi ja inhimilliseksi puoleksi, joista inhimillinen puoli saa pohjansa luomisen näkökulmasta. Tämä ohjaa nuorta elämään lähimmäisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Lunastuksen näkökulma toimii kasvatusta uskonnollisen puolen lähteenä. Sen tehtävä on viedä evankeliumia eteenpäin ja tuoda kasvatettava Jeesuksen kanssa yhteyteen. Kasvattajan tehtävä on siis yhdistää sekä eettinen kasvatusta, jossa pyritään kohti vastuullista yhteiskunnan jäsentä, että tarjottava mahdollisuus Jumalan sanan kuulemiseen ja osallistua kristilliseen elämään ja tapoihin. Kristillinen kasvatusta ei itsessään synnytä uskoa, vaan uskon syntyminen on kasvatettavan ja Jumalan välinen asia. (Muhonen & Tirri 2008, 69.)

Kasvatukseen sisältyy pedagoginen paradoksi, jolla tarkoitetaan kasvattajan oikeutta ja velvollisuutta välittää tiettyjä arvoja ja uskomuksia, mutta samalla tuettava kasvatettavan subjektiivisuutta ja autonomiaa. Nuori tarvitsee aikuisen ohjausta, samalla auttaen tätä löytämään oman itsensä. Yksi tapa on se, että kasvattaja peilaa omaa elämäänsä kristilliseen kertomukseen, esimerkiksi maailman luomisesta ja syntiinlankeemuksesta. Pedagogisessa puolessa ihanne on dialoginen vuorovaikutus. Kirkon nuorisotyö on yksi osa kristillistä kasvatusta, jossa tämän tukeminen on mahdollista. (Halme 2008, 22; Aamenesta öylättiin i.a.)

Kristillisen uskon ja oppijan oman maailman välinen dialogi on tarpeen käydä kristillisessä kasvatuksessa. Tällöin on tarkasteltava sekä oppijan omaan elämää ja ajattelua, mutta myös kristillisen uskon keskeisiä sisältöjä, jolloin on mahdollista synnyttää näiden välinen dialogi. Kasvatus ei pyri määräämään saati manipuloimaan oppijan elämää. (Halme 2008, 24.)

Kristillisen kasvatuksen tavoitteena on itsenäinen yksilö, joka on itse ajatteleva ja omat, kristillisen uskon kanssa vuorovaikutuksessa olevien käsitysten muodostava. Hän tuo oman panoksen kirkon yhteiseen elämään olemalla itse mukana kirkon toiminnassa, kuten toimimalla isosena. Kun yksilö ajattelee itse, ilmenee luonnollisesti nuorella kriittisyyttä ja kapinallisuutta, jotka ovat osa kirkon sanomaa. Kriittisyys ja kapinallisuus ovat kirkkoa uudistava ja profeetallinen puoli. Nämä luovat haasteen mukauttaa kirkon toimintaa, myös kasvatuksellista puolta niin, ettei se jämähä ja vanhennu. (Halme 2008, 186, 191.)

Uskontokasvatus ja kristillinen kasvatus ovat nykyaikana kohdanneet uuden haasteen: uskonto on muuttunut subjektiivisemmaksi. Perinteisesti uskonto on ollut objektiivista, jolloin sen ydinsisältö on valmiiksi annettua ja se siirretään eteenpäin sellaisenaan sukupolvelta toiselle. Nyt on otettava huomion subjektiivisesti uskovat, eli ne, jotka kyllä uskovat Jumalaan, mutta ”toisin kun kirkko opettaa”. Uskonto ei voi kuitenkaan luopua objektiivisuudesta, jotta sen olennaista sisältöä ei menetetä. (Halme 2008, 16–17.)

Kristillinen kasvatus koostuu kolmesta elementistä: kotien uskonnollisesta kasvatuksesta, koulujen uskonnonopetuksesta ja kasteopetuksesta. (Nuoret seurakuntalaisina 2012.) Käytännössä kristillinen kasvatus on yhä useammin yksin kirkon vastuulla. Kysyttäessä rippikoululaisilta ja isosilta, yhä harvempi kertoo saaneensa kristillistä kasvatusta kotona, sukulaisilta, koulussa tai kummeilta. (Porkka 2013.) Kristilliseen kasvatukseen erikoistuneita työntekijöitä on ollut Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa jo lähes sata vuotta. Nykyään lapsi- ja nuorisotyönohjaajia on Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa yhteensä noin 4000 ja näillä kentillä vapaaehtoisena toimii vuosittain jopa 43 000 ihmistä. (Porkka 2008, 159–160, 204, 215–216.) Koulun ja kodin kanssa tehtävä yhteistyö on kuitenkin olennainen lasten ja nuorten jäsenyyttä tukeva tekijä (Kohtaamisen kirkko 2014, 24).

Isostoiminta on nykyään erittäin merkittävä osa Suomessa tehtävää kristillistä kasvatustyötä. Se on seurakuntien nuorisotyön kivijalka, joka vetää nuoret mukaan seurakunnan toimintaan ja yhteyteen. Joissakin pienissä seurakunnissa se on jopa rippikoulun jälkeisen nuorisotyön ainoa muoto. Isoskoulutus mahdollistaa rippikoulussa alkaneen hengellisen matkakumppanuuden jatkumisen kohti aikuisuutta. (Porkka 2004, 37; Porkka 2008, 196–197.)

2.4 Isosuus ja isostoiminta

Isosia on Suomessa ollut yhtä pitkään kuin leirimuotoisia rippikoulujakin. Ensimmäiset rippileirit pidettiin Nurmijärvellä vuonna 1937 ja heti ensimmäisinä vuosikymmeninä mukana oli niin sanottuja isoja siskoja ja veljiä, jotka toimivat leireillä pienryhmän ohjaajina. Isoskoulutus kuitenkin vakiintui kirkon toimintamuodoksi vasta 1960-luvulla. Ensimmäinen isoskoulutusaineisto julkaistiin vuonna 1966, mutta nykyisenkaltaiseksi laajaksi nuorisokulttuuriksi isostoiminta kehittyi vasta 1990-luvulla. (Porkka 2005, 82–84)

2000-luvun alussa isostoiminnassa oli mukana maanlaajuisesti jo 27 prosenttia rippikoulun käyneistä nuorista. Keskeyttäneiden osuus oli ainoastaan 13 prosenttia, joten nuoret olivat valmiita myös sitoutumaan isostoimintaan. Vuonna 2003 isostoiminnassa oli mukana yli 22 000 nuorta ja seuraavana vuonna myös isonen-termi virallistettiin, sillä se oli vakiintunut rippikoulun apuohjaajan titteliksi. (Porkka 2005, 84–87.)

Nykyään isostoimintaan osallistuu vuosittain jo 27 000 nuorta ja sen tarkoitus on antaa nuorille eväitä niin kristittyinä elämiseen kuin yhteisön osana olemiseen. Isoskoulutus järjestetään yleensä yksivuotisena, mutta kaksi-, kolme-, tai nelivuotinen isoskoulutus on yleistymässä eri seurakunnissa. (Isoset ia.) Isosen tehtävät ovat laajoja ja vaihtelevat jonkin verran eri seurakunnissa. Yleisesti isosen roolina on kuitenkin olla linkkinä rippikoulun työntekijöiden ja rippikoululaisten välillä, toimia vastuunkantajana, yhteishengenluojana sekä auttaa rippikoulun toteutuksessa. Isonen on rippikoulussa sekä vastaanottaja että antaja. Työntekijät pitävät isosen tärkeimpänä tehtävänä omasta ryhmästä huolehtimista ja sitä, että rippikoululaiset saavat isosesta luontevan sillan oman seurakuntansa toimintaan. (Isoset i.a.; Porkka 2004, 13; Innanen, Niemelä & Porkka 2010, 144.)

Isosen tehtävänä on usein johtaa omaa pientä ryhmäänsä. Johtaminen voi tapahtua osana oppituntia tai itsenäisesti, esimerkiksi raamatturyhmissä. Isoset tekevät rippikoululaisten kanssa myös paljon erilaisia käytännön askareita, kuten saunan lämmittämistä, luokan järjestämistä ja keittiötyötä. Nämä askareet ovat tärkeitä leirin käytännön pyörimisen kannalta, mutta niistä on suuri hyöty myös isosille, sillä niissä jokainen isonen voi saada onnistumisen kokemuksia ryhmän johtamisen parissa. (Porkka 2004, 132; Pruuki 2010, 84)

Rippikoulussa isosilla on merkittävä rooli. Sen takia heidät tulisi ottaa mukaan myös rippikoulun suunnitteluun. Saadessaan aitoa vastuuta, suurin osa ihmisistä reagoi niin, että pyrkii olemaan vastuun arvoinen. Kun isoset otetaan ajoissa suunnitteluun se vähentää ajatusta, että rippikoulu alkaa vasta leirillä. Suunnitteluvaiheessa isosille on hyvä kertoa heidän roolinsa ja tehtävänsä sekä

yhteiset periaatteet. Rippikoulu on myös paras paikka pitää isoskoulutusta. Käytännön tekemisen ja vastuun kautta oppii paremmin kuin etukäteen annetulla teoriaopetuksella. Tämän takia rippikoulussa isosilla pitäisikin olla erillinen ohjaaja. (Porkka 2004, 133; Pruuki 2010, 84.)

Isoskoulutuksen toisena, kolmantena ja neljäntenä vuotena on erityisesti otettava huomioon nuorten uudet kokemukset rippikoulusta ja elämästä sekä laajennettava ensimmäisen vuoden ohjelmaa, ottaen nämä kokemukset huomioon. Vanhoja isosia on myös syytä vastuuttaa uusien kouluttamisessa ja näin rohkaista heitä toimimaan seurakunnassa maallikkoina. (Porkka 2004, 135; Isostoiminnan linjauksia i.a. 384–385.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rippikoulusuunnitelmassa (2001) havainnollistetaan rippikoulun sisältöjä kolmella korilla: elämä, usko ja rukous. On luonnollista, että myös isoskoulutuksessa täytyy olla sisältöjä kaikista näistä koreista, jotta isokset osaavat toimia osana rippikoulun työntekijäryhmää. Erityisesti isokset voivat olla luomassa siltoja näiden korien välille näyttämällä omalla esimerkillään, että myös nuoren ihmisen elämään voi sisältyä uskoa ja rukousta. (Isostoiminnan linjauksia i.a. 378.)

Vuonna 2013 isosista lähes puolet ovat motivoituneet isostoimintaan ensisijaisesti sosiaalisesti. Heille siis hengellisyys ei ole toiminnan keskiössä vaan yhteisö. Kolmannes on motivoitunut sekä hengellisesti että sosiaalisesti ja vähän yli 10 prosenttia ensisijaisesti hengellisesti. (Porkka 2013.) Olennaista on siis sekä hengellisyys että yhteisöllisyys.

Isostoiminnassa voidaan nähdä linkki Raamattuun aina Jeesuksen opetuslapsiin saakka. Hekin saivat suuren tehtävän kastaa kaikki kansat, johon eivät välttämättä tunteneet olevansa aivan valmiita, mutta heidän kutsussaan näkyi Jumalan armo. Isosuus muistuttaa myös alkukirkollista kummiutta. Silloin suurimman osan kastetuista ollessa aikuisia, jokaiselle määrättiin aikuinen kummi tukemaan häntä uskossa ja kasvussa seurakunnan jäseneksi. (Porkka 2004, 131.)

2.5 Nuoret ja usko

Isoskoulutuksen tärkein sisältö työntekijöiden mielestä on nuoren oma hengellinen kasvu (Porkka 2005, 95). Hengellisyyteen liittyy olennaisesti spiritualiteetti, joka kristillisessä teologiassa ymmärretään ihmisen henkeen, sieluun ja persoonalliseen jumalasuhteeseen liittyvänä elämän osa-alueena. Siihen sisältyy myös ihmisen hengellisen elämän hoitaminen, kuten rukoileminen. (Tuominen 2005, 36.)

Nuoren ihmisen elämä on täynnä myllerrystä ja muutosta. Voidaankin ajatella, että kristillisen kasvatuksen tehtävänä ei ole antaa valmiita vastauksia, vaan tukea nuoria pitämään mielensä avoimena ja näin auttaa heitä löytämään luontainen spiritualiteettinsa kyselyn ja ihmettelyn kautta. On myös tärkeää, että spiritualiteetti on yhteydessä jokapäiväiseen elämään, esimerkiksi eettisten pohdintojen kautta. (Tuominen 2005, 36.)

Nuoren usko on monimutkainen asia. Toisaalta nuori kaipaa vastauksia elämän suuriin kysymyksiin kuten: Onko Jumala olemassa? Onko hän hyvä? ja Mitä tapahtuu kuoleman jälkeen? Mutta toisaalta nuorelle ei saa antaa liikaa valmiita vastauksia, sillä silloin ei kohdata ja kunnioiteta nuoren ihmettelyä ja uskon mysteeriä. (Tuominen 2005, 38–41.) Jokaisella nuorella on jonkinlainen jumalakuva ja ihmettely on aloitettava sen löytämisestä (Köykkä 2005, 30–31).

Pohjimmiltaan nuoren uskon tukemisessa ei ole kysymys opettamisesta, vaan nuoren tukemisesta, rinnalla kulkemisesta ja yhdessä etsimisestä. Isoskoulutus voidaankin ajatella ryhmässä tapahtuvaksi hengelliseksi ohjaukseksi. Silloin muut isokset ovat matkakumppaneita eli tasavertaisia yhdessä etsijöitä ja isoskoulutuksen pitäjät ohjaajia ja opettajia, jotka tarkkailevat, tökkivät oikeaan suuntaan ja tarvittaessa antavat vastauksia vastaan tuleviin kysymyksiin. (Tuominen 2005, 40-42; Holopainen 2008, 369–371.)

Isoskoulutettavien kokemus on kuitenkin se, että juuri uskoon liittyvien kysymysten käsitteleminen ja niistä puhuminen on isostoiminnan osa-alue,

minkä anti on kaikkein vähäisin (Porkka 2013). Työntekijät siis näkevät sen kaikkein tärkeimmäksi, mutta nuoret eivät saa vastauksia kysymyksiinsä.

2.6 Seurakuntayhteys

Seurakuntayhteys poikkeaa muista yhteisöistä siten, että seurakuntalaisten välinen yhteys saa alkunsa yhteydestä Jumalaan. Luonnollisimmillaan tämä yhteys on ehtoollisella. Lutherin mukaan sana seurakunta tarkoittaa Herralle kuuluvaa kansankokousta. Seurakunnasta ei siis tee seurakuntaa organisaatio, rakennukset tai työntekijät, vaan nimenomaan ihmisten yhteen kokoontuminen. (Paananen 2005, 111.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia (Kohtaamisen kirkko 2014, 21.) kuvaa seurakuntaa näin:

Kirkko on luottamuksen yhteisö, joka yhdistää ihmisiä yli rajojen. Kohtaaminen kirkossa ei edellytä tiettyä elämäntilannetta tai taustaa. Kohtaamisen tulee olla avoin jokaiselle.

Seurakuntayhteys on siis ihmisen ja Jumalan kohtaamista. Parhaimmillaan seurakuntayhteys on jotain, minkä voi tuntea. Siihen tarvitaan aitoa kohtaamista ja vuorovaikutusta. Nuorelle kaikkein luonnollisinta on kohtaaminen toisen nuoren kanssa, joten nuoren seurakuntayhteys toteutuu helpoiten ikätovereiden keskuudessa. Myös rippikoulusuunnitelma 2001 painottaa rippikoulun olevan paikalle kokoontunut seurakunta ja samalla tavalla myös isoskoulutus on paikalle kokoontunut seurakunta jo sellaisenaan, myös seurakunnan tilojen ulkopuolella ja ilman työntekijää. (Paananen 2005, 110–112.)

Nuorisotyön tavoitteena on, että nuorten osallisuus vahvistuisi seurakunnassa. Seurakunnilla on laaja vapaaehtoisverkosto, mutta nuoret eivät löydä siihen usein mukaan. Työalojen rajat ovat niin jyrkät, että kirkko organisaationa vaikeuttaa seurakunnan tutuksi tuleamista. Nuorelle ei ole väliä saako hän apua

nuorisotyöltä, diakoniatyöltä vai jumalanpalvelustyöltä. Tärkeintä on, että hänet kohdataan. (Nuoret seurakuntalaisina 2012.)

Suuri osa isostoimintaan osallistuvista on motivoitunut täysin tai osin sosiaalisesti. Kuitenkin 17 prosenttia isostoimintaan osallistuvista vastaa, että kirkon jäsenyys ei ole heille tärkeää. Seurakunnan tärkein viikoittainen kokoontuminen eli jumalanpalvelus ei saa isostoimintaan osallistuvilta kovin hyvää palautetta: 24 prosenttia tuntee olonsa osittain tai kokonaan epämukavaksi. Vain 16 prosenttia kokee viikoittaisen jumalanpalveluksen hoitavan uskoaan. (Porkka 2013.) Rippikoulusuunnitelmassa (2001) jumalanpalvelus nostetaan olennaiseksi osaksi rippikoulua ja painotetaan, että myös kotiseurakunnan viikkojumalanpalvelusten tulisi tulla luonnolliseksi osaksi nuorten elämää ja seurakuntayhteyttä.

3. MÄNTSÄLÄN SEURAKUNTA JA SEN TEKEMÄ NUORISOTYÖ

Mäntsälän seurakunta on yli 400 vuotta vanha seurakunta. Siihen kuului vuonna 2014 16102 jäsentä. Tämä on noin 80 prosenttia Mäntsälän kunnan asukasluvusta. (Seurakuntien jäsenistö 2014.) Mäntsälän seurakunnalla on kunnan sisällä monia eri tiloja toiminnalle, mutta suurin osa näistä löytyy Mäntsälän kirkon lähetyiltä. Tällaisia tiloja ovat Nuorisotalo Wanha, seurakuntakeskus ja Koivulan kerhotalo. Muita toimipisteitä on Ankkuri Mäntsälän keskustassa, josta löytyy diakoniatoimisto, Ahvenlammen leirikeskus sekä Hyökännummen kerhotalo, jossa järjestetään esimerkiksi päivä- ja perhekerhoja sekä pyhäkoulua. (Mäntsälän seurakunta i.a.b.)

Mäntsälän seurakunnassa järjestetään aktiviteetteja eri-ikäisille sekä eri elämänvaiheissa oleville ihmisille. Toimintaan kuuluu musiikki-, lapsi-, varhaisnuoriso-, nuoriso-, diakonia-, lähetys- ja yhteiskuntatyö sekä muu yleinen seurakuntatyö. Paljon toimintaa tapahtuu edellä mainituissa paikoissa, mutta myös kodeissa, kylillä ja laitoksissa, sillä Mäntsälän seurakunta haluaa olla siellä, missä ihmiset ovat. (Mäntsälän seurakunta i.a.c.)

Mäntsälän seurakunnassa nuorisotyötä tekee viiden ohjaajan työtiimi. Näistä neljä on nuorisotyönohjaajia ja yksi pappi. Nuorisotyön toiminta on monipuolista ja sen rungon muodostavat leirit ja retket, sekä Wanhalla tapahtuva viikkotoiminta. Viikkotoimintaan sisältyy esimerkiksi Afterschool, avoimet ovet, nuorten ilta, nuorten raamattupiiri sekä nuorten messu. Noin kerran kuussa järjestetään jatkoisokoulutusta, joka on suunnattu nuorille, jotka ovat jo käyneet ensimmäisen vuoden isokoulutuksen ja haluavat lisäkoulutusta. Jatkikseen kuuluu myös vuosittainen viikonloppuleiri. Lisäksi Mäntsälän seurakunta tekee vuosittain retken Maata näkyvissä –festareille. (Mäntsälän seurakunta i.a.d)

Afterschool on työmuoto, jonka nuoret ovat itse ideoineet. Afterschoolia järjestetään Wanhalla. Toimintaa järjestään, jotta nuorilla olisi koulun jälkeen

paikka, missä kohdata muita nuoria ja odottaa bussia. Avoimia ovia vietetään joka toinen viikko ja tähän sisältyy kerran kuussa järjestettävä nuorten messu. Nuorten illat on nuorille suunnattu oma toiminnallinen hetki. Nuorten iltojen toiminta on nuorten itse ehdottamaa toimintaa, jota järjestetään pääsääntöisesti Wanhalla. (Mäntsälän seurakunta i.a.d)

Isoskoulutus Mäntsälän seurakunnassa koostuu kolmesta leiristä ja viidestä tapahtumasta. Tapahtumista kaksi on suunnattu ainoastaan isoskoulutettaville. Muut tapahtumat ovat seurakunnan toimintaa, mihin isoseksi kouluttautuvat pääsevät tutustumaan. Isoiset harjoittelevat toistensa kanssa vuorovaikutustaitoja, ryhmän johtamista ja kuuntelemista. Lisäksi isoset pääsevät harjoittelemaan luovaa ilmaisua, ongelmatilanteiden ratkaisua ja toisten huomioonottamista. (Mäntsälän seurakunta i.a.a.)

4. JATKIS-SUUNNITELMA

4.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Työn tavoitteena oli luoda Mäntsälän seurakuntaan toimiva Jatkis-suunnitelma joka mahdollistaa entistä laadukkaamman isoskoulutuksen toteuttamisen Mäntsälän seurakunnassa ja keventää työntekijöiden työtaakkaa sekä vähentää Jatkiksen päällekkäisyyksiä.

Mäntsälän seurakunnassa on perinteisesti pidetty Jatkista toisen, kolmannen ja neljännen vuoden isoskoulutettaville yhdessä ryhmässä. Koulutus on toteutettu iltakoulumallilla niin, että kerran kuukaudessa kokoonnutaan iltapäiväksi nuorisotalolle. Jatkikseen osallistuu yleensä muutamia kymmeniä nuoria ja se on tärkeä osa Mäntsälän seurakunnan nuorisotyötä.

Aikaisemmin Jatkista ei kuitenkaan ole organisoitu tai suunniteltu kunnolla. Mitään tavoitteita ei ole ollut ja koulutuskerrat ovat olleet toisistaan riippumattomia ja käsiteltävät aiheet satunnaisia. Jatkista pitävät työntekijät ovat vain päättäneet, mitä he voisivat tällä kertaa käsitellä varmistaen, ettei edeltävä kerta mene päällekkäin tulevan kerran kanssa.

Mäntsälän seurakunnalta tulikin toive Jatkis-suunnitelman luomisesta. Sen tarkoituksena on jäsentää isoskoulutuksen keskeisiä sisältöjä ja vuoden kiertoa niin, että Jatkis on yksittäisten, toisistaan riippumattomien, kertojen sijaan jokaisena vuonna järkevä kokonaisuus, jossa käydään olennaiset asiat läpi. Tavoitteena on, että uutta Jatkis-pakettia käyttämällä Mäntsälän isoset saavat enemmän irti koulutuksestaan ja näin ollen tukea elämäänsä ja isosuuteensa.

Tavoitteenamme oli myös kartoittaa isoskoulutuksen sisältöjä ja saada asiantuntijuutta siitä, mikä on olennaista isoskoulutuksessa ja millaisia asioita siinä tulee ottaa huomioon. Halusimme myös oppia nuoruudesta ikävaiheena ja saada osaamista nuorten kanssa tehtävään työhön.

Jatkiksen uudistamisen idea on lähtöisin jo syksyltä 2014. Mäntsälän seurakunnan nuorisotyönohjaajilta tuli toive, että Jatkiksesta tulisi suunnitellumpaa ja että sillä olisi selkeät raamit. Toiveena oli myös, että Jatkiksesta tehtäisiin kolmen vuoden suunnitelma. Suunnitelman piti olla sellainen, johon voisi tulla joka vuosi uusi sukupolvi mukaan, mutta kuitenkin sellainen, jossa olisi vaihtelua pitkään Jatkiksessa mukana oleville.

4.2 Jatkis-suunnitelman esittely

Jatkis-suunnitelmaa suunnitellessa tärkeimpiä apuvälineitä olivat kirkon strategiat, kristillisen kasvatuksen kirjallisuus sekä mäntsäläläisten isosten ja työntekijöiden palaute. Kolmeksi teemaksi strategiasta, palautteesta ja kirjallisuudesta nousivat isosuus, usko ja seurakuntayhteys. Rakensimme Jatkis-suunnitelman niiden ympärille. Työntekijöiden mukaan isoskoulutuksen tärkeimpiä tavoitteita ovat isosen oma hengellinen kasvu, isosen valmiuksien ja roolin kehittyminen sekä oman paikan löytäminen seurakunnasta. (Porkka 2005, 94–95.) Toisin sanottuna, usko, isosuus ja seurakuntayhteys. Myös Mäntsälän seurakunnan työntekijöiden toiveet osuivat näiden kolmen teeman alle.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia taas nostaa esille sanoman levittämisen ja jäsenyyden arvostamisen sekä painottaa lasten ja nuorten osallistamisen tärkeyttä. (Kohtaamisen kirkko 2014, 18–25.) Sanoman levittäminen voidaan ajatella isosten uskon vahvistamiseksi, jäsenyyden arvostaminen taas lähtee siitä, että seurakunta koetaan tutuksi ja kodiksi ja isosuus on vapaaehtoistyönä osallistamista parhaimmillaan.

Isosuus, usko ja seurakuntayhteys voidaan ajatella myös rippikoulusuunnitelman (2001) elämä, usko, rukous –korijakoa tukevana kolminaisuutena. Vaikka rippikoulusuunnitelmassa korien sisältöjen tulisi olla läsnä kaikessa toiminnassa ja Jatkis-suunnitelmassa teemoja käsitellään erillisinä, voidaan kolmijako ajatella luonnolliseksi jatkumoksi rippikoululle.

Valmiissa Jatkis-suunnitelmassa on 22 erilaista Jatkis-kertaa ja 43 sivua. Kolmen vuoden suunnitelmassa jokaiseen vuoteen mahtuu 12 kertaa, joista neljä on suunniteltu toteutettavaksi viikonloppuleirillä ja loput kerrat Jatkiksen normaaleissa iltakokoontumisissa noin kerran kuussa. Jokaisen kerran runko mahtuu yhdelle sivulle ja sisältää otsikon, mahdollisen ehdotuksen vierailijasta, tavoitteet sekä käsiteltävät asiat lyhyesti. Tämän lisäksi jokaisella sivulla on tyhjiä viivoja Jatkis-suunnitelman kehittämistä varten sekä tieto siitä, mihin vuosikertaan kerta kuuluu. Viivoille voi kirjoittaa, mitä menetelmiä käytti, mikä toimi, mikä ei sekä muita huomioita, joita seuraavalla kerralla olisi hyvä tietää.

Seitsemän aihetta toistuu suunnitelmassa joka vuosi. Ne ovat ajankohtainen kerta, leikki/sketsi/iltaohjelma, wartinis (hartaus), ensiapu ja tapaturmat, oma hengellinen elämä, jumalanpalvelus ja nuorten oma kerta. Nämä kerrat valikoituivat lähinnä Mäntsälän seurakunnan työntekijöiden ja isosten palautteen perusteella. Ne ovat aiheita, jotka koettiin joko niin vaikeiksi, tärkeiksi tai muuttuviksi, että ne tulisi käsitellä joka vuosi. Leikki/sketsi/iltaohjelma, wartinis, ensiapu ja tapaturmat sekä oma hengellinen elämä toteutetaan leirillä. Leikki/sketsi/iltaohjelma sekä ensiapu ja tapaturmat sen takia, että leirillä on mahdollisuus käyttää ja tutustua samaan leirikeskuksen välineistöön, joita tullaan käyttämään rippileirillä. Wartinis ja oma hengellinen elämä puolestaan siksi, että leirillä on enemmän aikaa päästä aiheeseen sisälle.

Vuosittain vaihtuvia aiheita Jatkis-suunnitelmassamme ovat esimerkiksi isosuuden elinikäisyys, Raamattu ja seurakunnan työalat. Aiheet on jaoteltu niin, että samassa vaiheessa vuotta käsitellään aina samaa teemaa. Esimerkiksi vuoden aloittaa aina isosuusteema: ensimmäisenä vuotena isoskokemus, toisena vuotena isosen rooli ja kolmantena aiheena on elinikäinen isous. Näillä kerroilla nuorten omat kokemukset elämästä ja isosuudesta ovat toiminnan keskiössä ja näin saadaan mielekäs alku vuodelle.

Vuotta rytmittävät vuosittain toistuvat kerrat ja vuosi etenee alkaen isosuudesta siirtyen uskoon ja päättyen seurakuntayhteyden teemoihin. Yleisellä tasolla

vuodet ovat samanlaiset, mutta asioita katsotaan joka vuosi eri näkökulmista ja eri aiheiden läpi, niin että vuodet ovat riittävän erilaiset.

Nostimme monessa kohdassa Jatkis-suunitelmaa esille sen, että isonen on kirkon edustaja myös omassa elämässään ja sosiaalisessa mediassa. Tämä tuo isosille laajaan vastuun, mutta opettaa myös arvostamaan jäsenyyttä ja kokemaan Mäntsälän seurakunnan heidän kotikirkokseen. On tärkeää, että nuoret arvostavat kirkon jäsenyyttä ja siksi sisällytimme Jatkikseen myös seurakunnan päätöksenteon ja eri toimialojen esittelyä.

Koimme tärkeäksi sen, että Jatkis-suunnitelmamme on sellainen, jota voi kehittää ja muokata. Kolmen vuoden suunnitelma on niin pitkäaikainen, että maailma ja toimintaympäristöt muuttuvat ja siksi siinä tulee olla tilaa joustolle ja sen pitää mahdollistaa suunnitelman jatkuva kehittäminen. Jatkis-paketin esipuheessa ohjeistamme paketin käyttäjää näin:

Tämän suunnitelman tarkoituksena **EI OLE** tarjota valmiita työskentelyjä, vaan jatkisten eteen on edelleen tehtävä suunnittelutyötä. Tämän suunnitelman tarkoituksena **ON** toimia ikään kuin opetussuunnitelmana niin että käsiteltävät teemat ja sisällöt etenisivät loogisesti ja kaikki tärkeät sisällöt tulisi käytyä vuoden aikana. Suunitelmaa ei pidä ottaa liian vakavasti vaan rohkaisemme teitä muokkaamaan, soveltamaan ja arvioimaan jokaista kertaa ja lisäämään puuttuvia ajatuksia ja poistamaan turhaksi koettuja tavoitteita. Myös erilaisten toiminnallisten menetelmien soveltaminen eri teemoihin on hyvä ajatus. Suunnitelmasta löytyy jokaisen sivun alareunasta tyhjiä viivoja, johon on hyvä tehdä merkintöjä siitä, mitä on tehty jottei esimerkiksi peräkkäisillä kerroilla käytetä samaa toiminnallista menetelmää. Tämä paketti on siis ikään kuin ohjenuora tai punainen lanka jonka tehtävänä on antaa ideoita ja suunnitelmallisuutta työntekoon.

Visionamme on että tämä suunnitelma on kasvava, kehittyvä ja muuttuva, niin että se käytettäessä paranee ja hioutuu ja pysyy ajan hermoilla. Älä siis pelkää soveltaa vaan lähde rohkeasti rakentamaan tämän pohjan päälle!

Tekemämme Jatkis-suunnitelma on siis vain pohja, jonka päälle Mäntsälän seurakunnan nuorisotyönohjaajat voivat alkaa kehittämään Jatkista. Jotta suunnitelma voisi olla mahdollisimman ajankohtainen ja laadukas, tulee sen olla muokattavissa.

Jatkis-suunnitelmaa tehdessämme pohdimme, miten saisimme seurakunnan tuntumaan kodilta nuorille. Päädyimme siihen, että kotoisuuden tunteessa tärkeässä osassa on tuttuus. Pyrimme rohkeasti ottamaan seurakunnan eri työmuodot mukaan Jatkikseen niin, että nuoret tuntisivat seurakuntansa. Pyrimme myös antamaan nuorille valtaa vaikuttaa itse heille tarjottuun toimintaan, jotta he voisivat tuntea Mäntsälän seurakunnan toiseksi kodikseen.

Päätimme myös toteuttaa osallisuutta niin, että jokainen vuosi päättyy Jatkiksessa isosten omaan kertaan, eli kertaan jonka sisältönä ovat asiat, joita isoset haluavat ennen kesää vielä käydä läpi. Näin varmistetaan se, että isosille tärkeimmät ja eniten huolta aiheuttavat asiat tulevat käsitellyksi tai kerratuiksi joka vuosi ja kesän rippikoulukaudelle voi lähteä turvallisimmiin mielin.

Mäntsälän seurakunnassa jatkoisokoulutus järjestetään niin sanottuna iltakoulumallina niin, että kerran kuussa kokoonnutaan iltapäiväksi ja illaksi seurakunnan nuorisotiloihin. Tämän mallin riskinä on se, että isokoulutus jää muusta seurakunnan elämästä irralliseksi saarekkeeksi. (Isostoiminnan linjauksia i.a. 386.) Pyrimme välttämään tätä riskiä suunnittelemalla isokoulutukseen kertoja, jolloin tutustutaan seurakunnan toimintaan, työntekijöihin tai tehdään yhdessä jotakin muulle seurakunnalle. Esimerkkinä tästä toimii joka vuonna Jatkikseen kuuluva messun suunnittelu ja toteutus koko muulle seurakunnalle.

Mäntsälän seurakunnassa nuorisotyönohjaajat vastaavat kaikesta isokoulutuksesta. Isokoulutuksessa kuitenkin on sisältöjä, jotka liittyvät kirkon muihinkin työaloihin, kuten lähetykseen, diakoniaan tai musiikkitoimintaan. Sisältöjä voi olla myös kirkon erityisosaamisen ja ydintoiminnan ulkopuolelta. Tästä esimerkkinä ovat ensiaputaidot, joita varten on mahdollista pyytää

vieraileva opettaja esimerkiksi Punaisesta Rististä. On tärkeää, että nuoret kokevat jonkun tietyn seurakunnan työntekijän olevan heitä varten, mutta vastaavasti on tärkeää, että isostoiminnassa näkyy myös laaja seurakunnan työntekijäkirjo (Isostoiminnan linjauksia i.a. 387). Isoskoulutussuunnitelmassamme on useita kertoja, joissa on mahdollisuus pyytää seurakunnan toisen työalan työntekijä tai vastuuhenkilö opettamaan. Tällaisia teemoja ovat esimerkiksi lähetys ja seurakunnan hallinto.

Jatkis on avoin kaikille ensimmäisen vuoden isoskoulutuksen käyneille. Mitään ikärajoja ei ole ja samat nuoret voivat käydä Jatkiksessa niin monta vuotta kuin haluavat. Käytännössä yleensä kolmen vuoden jälkeen nuorilla on edessä muutto opiskelemaan ja Jatkis jää, joten ajattelimme kolmen vuoden olevan sopiva mitta Jatkis-suunnitelmalle. On tärkeää, ettei ketään nuorta suljeta pois toiminnasta ja että joka syksy voidaan tarjota viime kevään aktiiveille jotain toimintaa (Isostoiminnan linjauksia i.a. 388). Ajattelemme, että kolmen vuoden kierto on niin pitkä, että kolme vuotta sitten käsitellyt teemat ovat mielekkäitä nuorille uudestaan, sillä kolmessa vuodessa nuori kasvaa paljon ja maailmankuva muuttuu. Samoin kun teemaa on opettamassa mahdollisesti eri henkilö, on opetustyylikin erilainen.

4.3 Työskentelyn kuvaus

Halusimme että Jatkis-suunnitelmamme on osallistava, joustava ja monipuolinen käytettävyydeltään. Osallisuutta toteutimme aloittamalla työskentelyn menemällä syksyn 2014 ensimmäiseen Jatkiksen kokoontumiseen keräämään nuorilta ajatuksia siitä, mitä sisältöjä Jatkiksessa tulisi olla. Toteutimme ideoiden keruun ryhmätöinä, joiden lopputuloksena oli jokaiselta viideltä ryhmältä A2-kokoinen paperi täynnä ehdotuksia ja ajatuksia.

Nuorten tekemiä ehdotuspapereita tutkiessamme ja järjestäessämme jaoimme nuorten ehdotukset strategiasta ja teoriasta nousseiden teemojen alle: isous, usko ja seurakuntayhteys. Otimme nämä teemat pohjaksi suunnittelullemme ja

saimme monia yksittäisiä kertojen aiheita suoraan isosilta. Teoriataustat löytyivät kristillisestä kasvatuksesta sekä Mäntsälän seurakunnan ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategioista.

Seuraavaksi tutustuimme tarkemmin kirjallisuuteen teoriataustoista sekä siihen, mitä näistä kolmesta teemasta puhuttiin. Tästä eteenpäin oli helpompi aloittaa Jatkis-paketin kokonaisuuden rakentamista ja aloittaa pakettiin tulevien teemojen valitseminen. Kun saimme tämän valmiiksi, pidimme palaverin Mäntsälän seurakunnan nuorisotyönohjaajien kanssa. Palaverissa esittelimme ajatuksemme Jatkis-suunnitelmasta, listan aiheista, mitä suunnitelmassa voisi olla sekä yhden valmiin kerran, minkä olimme tehneet. Palaverissa päätimme laajentaa suunnitelmaa sisältämään myös vuosittaisin Jatkis-leirin sisällöt. Käytännössä se tarkoitti sitä, että loimme neljä vuosittain toistuvaa kertaa lisää ja osa suunnitelluista kerroista siirtyi leirille. Palaverissa aloimme valmiiden kertojen pohjalta pohtia myös yhtenäistä kaarta jokaiselle vuodelle. Päätimme yhdessä työntekijöiden kanssa, että paketin sisällysluettelo tulee Jatkiksessa oleville näkyviin, jolloin he voivat antaa palautetta paketin teemoista ja kertoa, jos jokin on ylimääräistä tai jotakin puuttuu.

Työskentelimme niin, että kumpikin suunnitteli Jatkis-kertoja itsenäisesti valmiiksi, jonka jälkeen valmis kerta annettiin toiselle työstettäväksi, jotta jokaisessa kerrassa tulisi esille molempien näkemys aiheesta. Tarvittaessa suunnitelmat kulkivat edes takaisin monta kertaa, kunnes molemmat olivat siihen tyytyväisiä. Asetimme kerrat niin, että jokainen vuosi alkaa isosuudesta, jonka jälkeen painopiste siirtyy uskoon ja vuosi päättyy seurakuntayhteyteen.

Päädyimme tähän järjestykseen, kun pohdimme, kuinka saisimme rakennettua Jatkis-paketin järjestyksestä mahdollisimman selkeän ja loogisen. Isosuus on aloittavana osana, koska päällimmäisenä on mielessä se, miten rippileirit ovat menneet ja missä on onnistuttu. Tarkoituksena on pohtia omaa isosuutta, sen merkitystä sekä isosen tehtäviä ja velvollisuuksia. Myöhemmin käydään läpi uskoa. Näiden kertojen kohdalla syvennyttään kristinuskon sanomaan ja omaan uskoon. Nämä osa-alueet tukevat isosuutta, sillä rippileirillä toimitaan oman

ryhmän kanssa ja pohditaan samalla kristinuskon sanomaa. Seurakuntayhdeyden jaksossa tutustutaan seurakunnan muuhun toimintaan, sillä tähän asti on tutustuttu vain nuorisotyöhön. Lisäksi pohditaan omaa paikkaa seurakunnassa sekä sitä, millaisin tavoin omaa osaamista voisi hyödyntää isostoiminnan ulkopuolella.

Valmistimme Jatkis-suunnitelmasta ensimmäisen version vuoden 2015 alkukevään aikana ja lähetimme sen Mäntsälän seurakunnan nuorisotyönohjaajille luettavaksi palautetta varten. Palautteen saatuaamme muokkasimme paketista seuraavan version ja annoimme sisällysluettelon jatkislaisille palautetta varten.

Sisällysluettelo laitettiin Jatkiksessa oleville näkyviin Facebook-ryhmän avulla ja tarjosimme mahdollisuutta antaa palautetta joko suoraan Facebook-ryhmään tai meille sähköpostilla. Koska tällä tavalla saimme palautetta vain yhdeltä nuorelta, menimme keväällä vielä toisen kerran Jatkikseen paikan päälle esittelemään tulevaa Jatkis-suunnitelmaa ja pyytämään palautetta. Näin varmistimme nuorten äänen Jatkis-suunnitelmassa.

Suunnitelmana oli, että me esittelisimme Jatkis-pakettia sisällysluettelon osalta ja samalla nuoret saisivat mahdollisuuden kysellä otsikoista tarvittaessa. Tämän jälkeen tarkoituksena oli kerätä kirjallista palautetta. Kyseiseen Jatkis-kertaan osallistui viisi nuorta, jonka takia päädyimme keräämään palautetta suullisesti. Kokonaisuudessa palaute oli positiivista, mutta nuoret kuitenkin kaipasivat lisää uskonelämän hoitamiseen liittyviä teemoja. Nämä teemat toivottiin erityisesti toteutettavaksi leirille. Nuoret myös kertoivat, ettei heitä innosta palautteen anto, sillä he ovat Jatkiksessa nimenomaan saamassa itselleen oppia, eivätkä antamassa seurakunnalle. Nuorten antamien palautteiden pohjalta teimme paketin valmiiksi ja lähetimme Mäntsälään. Jatkis-suunnitelma on otettu käyttöön syksyllä 2015.

5. POHDINTA

Mielestämme onnistuimme tavoitteissamme hyvin. Tekemämme suunnitelma mahdollistaa Mäntsälän seurakunnassa suunnitelmallisen ja kokonaisvaltaisen Jatkiksen järjestämisen. Se luo kokonaisvaltaisen kaaren Jatkikselle ja on työntekijöiden apuna kertojen suunnittelussa.

Oma osaamisemme isokoulutuksen saralla vahvistui huomattavasti. Produktia tehdessä pääsimme miettimään sitä, mikä oikeastaan on isokoulutuksen tarkoitus ja mitkä asiat siinä ovat olennaisia. Koemme, että nykyään on erityisen tärkeää ottaa huomioon nuorten osallisuus, ja teema sisältyikin Jatkis-suunnitelmaamme, vaikka vielä enemmänkin sitä voisi ottaa huomioon

Isokoulutuksen suunnitteleminen on aina kompromissien tekemistä. Mahdollista opetettavaa on niin paljon, että on välttämätöntä tehdä valintoja siitä, mitä kaikkea käsittelee ja mitä ei. Kolmen vuoden kierto kuitenkin mahdollistaa laajemman koulutuksen kuin yhden vuoden. Koemme että Mäntsälän mallin mukainen Jatkis isolla ikävuodet ylittävällä joukolla on vahvuus. Siinä tapahtuu luonnollisesti vanhempien isosten osaamisen käyttäminen koulutuksessa ja se tuo mielenkiintoa ja mahdollisuutta tutustua laajempaan seurakuntalaisjoukkoon nuorille.

Koska isokoulutus ja kirkon nuorisotyö on meille molemmille todella tuttua, oli moni asia isokoulutukseen liittyen jo valmiiksi tiedossa. Haasteena olikin löytää lähteet ja perustelut näille tiedoille. Jos voisimme tehdä jotain toisin, niin emme kiirehtisi produktin tekemistä niin paljon. Vaikka produkti on mielestämme hyvä ja onnistunut, olisi siitä voinut saada vielä paremman, jos olisi ehtinyt perehtyä kirjallisuuteen paremmin jo sitä tehdessä ja miettiä sen takana olevaa teologiaa ja teoriaa. Produktin olisi voinut myös viimeistellä huolellisemmin, mutta Jatkis-suunnitelman joustavan ja muuttuvan luonteen takia tämä ei ole iso puute.

Yhtenä hyvänä oivalluksena pidämmekin sitä, että Jatkis-suunnitelma on rakennettu muuttuvaksi ja kehitettäväksi. Muuttuvassa maailmassa ei voi käyttää samanlaista suunnitelmaa vuodesta toiseen vaan siinä tulee olla liikkumavaraa ja mahdollisuuksia ottaa huomioon ajankohtaiset asiat. Pitkällä aikavälillä produktista saa myös laadukkaamman, kun sitä rakentavat sen käyttäjät oman käyttökokemuksensa pohjalta.

Mäntsälän seurakunnan nuorisotyönohjaajat kertoivat, että Jatkis-paketti antaa heille selkeän rakenteen jatkoisokoulutukselle. He nostivat tärkeäksi kolmen vuoden kierron, jonka ansiosta suurin osa jatkoisokoulutukseen osallistujista ehtii vaihtua ennen kuin samat aiheet alkavat alusta. Jatkis-paketista he kertoivat, että se on hyvä vinkkilista kertojen olennaisiin sisältöihin. Kuitenkin toivottiin, että jokainen kerta olisi sisältänyt esimerkiksi yhden työskentelyehdotuksen. Tietyt aiheet koettiin olevan tärkeässä roolissa, että niitä oli syytä käsitellä vuosittain. Näihin Mäntsälän seurakunnan nuorisotyönohjaajat olisi kaivannut eri vuosille hieman eri tulokulmaa. Nyt esimerkiksi jumalanpalvelusaihe on täysin samanlaisena paketissa kolmeen kertaan. (Ahjosaari 2015.)

Työntekijät kokivat, että heidän omia näkemyksiä otettiin hyvin mukaan suunnitelmiin. Joihinkin pieniin puutteisiin olisi pystynyt varmasti vaikuttamaan, mutta ne ovat nousseet esille työntekijöille vasta kun paketti on otettu käyttöön. Toimivuudesta on heidän mukaan vaikea antaa vielä palautetta, koska suunnitelmasta on ehditty käyttää vasta pientä osaa. Kuitenkin he toteavat, että Jatkis-paketti on luonut heille rungon järjestää jatkoisokoulutusta suunnitelmallisesti ja tätä pidetään erinomaisena kehitysaskelena jatkoisokoulutukselle. (Ahjosaari 2015.)

Kolmen teeman malliamme (isosuus, usko, seurakuntayhteys) olisi voinut vielä vahvemmin tuoda esille myös Jatkis-suunnitelmassa. Teemat olivat vahvasti läsnä suunnitteluprosessissa ja toiminnan taustalla, mutta valmiissa produktissa ne näkyvät harmillisen vähän. Kyseessä on kuitenkin mielestämme toimiva ja

mielekäs isokoulutuksen sisältöjen jäsenys, jossa on myös paljon symboliikkaa.

Projektin aikana mietimme useasti, onko Mäntsälän kaltainen iltakoulutusmalli kaikkein toimivin tapa järjestää Jatkista. Esimerkiksi moduulimalli mahdollistaisi sen, että isokset voivat kouluttautua niissä asioissa, jotka heitä kiinnostava. Tämä taas mahdollistaisi paremman asioihin syventymisen. Kerran kuussa olevat kokoontumiset ovat myös melko harvoin. Jos yksi kokoontuminen jää välistä esimerkiksi sairastumisen vuoksi, tulee isokoulutuskokoontumisten välille jo kahden kuukauden tauko, mikä on pitkä aika.

Yksi mahdollisuus olisi myös siirtää isokoulutus osin verkkoon tai antaa kotitehtäviä. Kotitehtävät kuitenkin voisivat olla liian koulumaisia ja viedä siksi isokoulutuksen mielekkyyttä, mutta ne voisivat olla esimerkiksi vapaaehtoisia tai käytännöllisiä kuten: auta kahta tuntematonta ihmistä. Verkkoon siirtymisessä esteenä on ennen kaikkea materiaalin puute ja työntekijöiden osaamisen puute. Työntekijöiden osaaminen ei riitä mielekkään ja modernin isokoulutuksen pitämiseen verkossa eikä valmiita materiaaleja ole saatavilla. Verkkotyöskentely on kuitenkin jatkuvasti lisääntymässä, joten yksi hyvä opinnäytetyön aihe olisikin joko tutkia tai kehittää verkossa tehtävää isokoulutusta.

LÄHTEET

Aaltonen, Marjo; Ojanen, Tuija; Vihunen, Riitta; Vilén, Marika 1999. Nuoren aika. Porvoo. WS Bookwell Oy.

Aamenesta öylättiin ia. Nuorisotyö. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 19.9.2015.
<http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Nuorisoty%C3%B6>

Ahjosaari, Mika. Kirkon nuorisotyönohjaaja. Henkilökohtainen tiedonanto 18.11.2015. Mäntsälä

Dunderfelt, Tony 1990. Elämänkaari. Helsinki: WSOY.

Halme, Lasse 2008. Uskonto ja kasvatus vuorovaikutuksena. Helsinki: LK-kirjat.

Holopainen, Jussi 2008. Hengellisestä matkasta ja matkakumppanuudesta. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen: Helsinki: LK-kirjat. 355–375.

Innanen, Tapani; Niemelä, Kati & Porkka, Jouko. 2010. Confirmation work in Finland. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Ilg Wolfgang & Simojoki Henrik (toim.) Confirmation work in Europe – Empirical results, experiences and Challenges. A Comparative study in seven countries. Gütersloh : Gütersloher Verlagshaus.

Isoset i.a. Isoset luovat henkeä ja kantavat vastuuta. Viitattu 20.9.2015.
<http://evl.fi/evlfi.nsf/Documents/A06308E4C025C4B8C225707400441724?openDocument&lang=FI>

Isostoiminnan linjauksia ia. Sopivan kokoinen iso. Teoksessa Paananen, Terhi & Tuominen, Hans (Toim.) Nuorisotyön käsikirjä. Helsinki: Kirjapaja 372–393.

Kasvamme yhdessä 2015. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjaus. Viitattu 12.10.2015.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/\\$FILE/kasvatus_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/$FILE/kasvatus_strategia.pdf)

Kivimäki, Jutta i.a. Nuoruus. Näkövammaisten Keskusliitto ry. Viitattu 13.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/nuoruus>

Kohtaamisen kirkko 2014. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 24.7.2015.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf)

Köykkä, Arto 2005. Rakkaus, Jumala ja kuolema – Ehdotus nuorisotyön teologiaksi. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (Toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy. 21-34.

Lehtovirta, Marjatta; Huusari, Marjut; Peltola, Leena & Tattari, Katriina 1996. Kasvurenkaita – psykologia ja kehityspsykologia. Helsinki: WSOY

Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen: Helsinki: LK-kirjat. 63–82.

Mäntsälän seurakunta 2013. Mäntsälän seurakunta kotiseurakunta – Strategiset suuntaviivat vuoteen 2018. Viitattu 24.7.2015.

<http://www.mantsalanseurakunta.fi/files/903/strategia13-18.pdf>

Mäntsälän seurakunta i.a.a Isostoiminta Viitattu 20.9.2015.

[http://www.mantsalanseurakunta.fi/wanhannuoret/toimintaa/isostoi
minta](http://www.mantsalanseurakunta.fi/wanhannuoret/toimintaa/isostoi
minta)

Mäntsälän seurakunta i.a.b. Tilat. Viitattu 19.9.2015.

<http://www.mantsalanseurakunta.fi/tilat>

Mäntsälän seurakunta i.a.c. Toiminta. Viitattu 15.11.2015.

<http://www.mantsalanseurakunta.fi/toiminta>

Mäntsälän seurakunta i.a.d. Viikkotoimintaa. Viitattu. 14.11.2015

<http://www.mantsalanseurakunta.fi/wanhannuoret/toimintaa>

Nuoret seurakuntalaisina 2012. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 20.9.2015.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500
368BD5/\\$FILE/KH_nuoret_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500
368BD5/$FILE/KH_nuoret_www.pdf)

Paananen, Terhi & Tuominen, Hans 2005. Lukijalle. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 9–10.

Paananen, Terhi 2005. Nuorteniltojen puolesta. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (Toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 109–118.

Porkka, Jouko 2004. On kunnia olla isonen – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa. Helsinki: Kirkkohallitus.

Porkka, Jouko 2005. Isostoiminnan rikkaus – Leirityön tarpeista nuorisokulttuuriksi. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (Toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 82–108.

Porkka, Jouko 2008. Kirkon kasvatustoiminta yhtenäiskulttuurista postmoderniin. Teoksessa Jouko Porkka (Toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat. 153–220.

Porkka, Jouko 2013. Mitä isostoiminnalle kuuluu? Tutkimustietoa isostoiminnasta. –diasarja. Diasarja opiskelijan hallussa.

Seurakuntien jäsenistö 2014 – Seurakuntien väkiluvut. (paikallisseurakunnat.).
Viitattu 19.9.2015.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3D45B8>

Tuominen, Hans 2005 Elän ja hengitän – Nuoren spiritualiteetti. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (Toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 35–52.

LIITE: Jatkis-paketti

Jatkis-paketti

**Jatkoisoskoulutussuunitelma Mäntsälän
seurakuntaan.**

Jussi Hällström

Herman Pylvänäinen

Hyvät Mäntsälän sankarit:

Pitelet käsissäsi jatkispakettia. Jatkispaketti on suunniteltu kolmelle vuodelle niin että joka vuonna toistuvia teemoja ovat ajankohtainen kerta, jumalanpalveluskerta sekä nuorten oma kerta. Tämän lisäksi iltaohjelma, Warttis, ensiapu ja oma hengellinen elämä on suunniteltu käsiteltäväksi leirillä joka vuosi. Pyrimme siihen että joka vuosi kulkisi samantapaisella kaarella: Aloitetaan isosuudesta ja siirrytään teorian kautta omaan uskoon ja sieltä koko yhteiseen seurakuntaan. Vuodet eivät ole järjestyksessä, vaan ne voidaan käydä missä järjestyksessä tahansa. Pyrimme tekemään niistä sopivan erilaisia, säilyttäen kuitenkin yhteneväisyyttäkin.

Tämän suunnitelman tarkoituksena **EI OLE** tarjota valmiita työskentelyjä, vaan jatkisten eteen on edelleen tehtävä suunnittelutyötä. Tämän suunnitelman tarkoituksena **ON** toimia ikään kuin opetussuunnitelmana niin että käsiteltävät teemat ja sisällöt etenisivät loogisesti ja kaikki tärkeät sisällöt tulisi käytyä vuoden aikana. Suunnitelmaa ei pidä ottaa liian vakavasti vaan rohkaisemme teitä muokkaamaan, soveltamaan ja arvioimaan jokaista kertaa ja lisäämään puuttuvia ajatuksia ja poistamaan turhaksi koettuja tavoitteita. Myös erilaisten toiminnallisten menetelmien soveltaminen eri teemoihin on hyvä ajatus. Suunnitelmasta löytyy jokaisen sivun alareunasta tyhjiä viivoja johon on hyvä tehdä merkintöjä siitä, mitä on tehty jottei esimerkiksi peräkkäisillä kerroilla käytetä samaa toiminnallista menetelmää. Tämä paketti on siis ikään kuin ohjenuora tai punainen lanka jonka tehtävänä on antaa ideoita ja suunnitelmallisuutta työntekoon.

Visionamme on että tämä suunnitelma on kasvava, kehittyvä ja muuttuva, niin että se käytettäessä paranee ja hioutuu ja pysyy ajan hermoilla. Älä siis pelkää soveltaa vaan lähde rohkeasti rakentamaan tämän pohjan päälle!

Antoisia jatkishetkiä:

Jussi Hällström & Herman Pylvänäinen

Järvenpäässä 15.5.2015

Sisällys

Vuosi 1

- I Ajankohtainen kerta
- I Ongelmatilanteet ja niiden ratkaisu
- I Leikki/sketsi/iltaohjelm
- I Warttis
- I Ensiapu ja tapaturmat
- I Oma hengellinen elämä
- I Riparikertaus
- I Jumalanpalvelus
- I Minä vaikuttajana kirkossa
- I Kristittyinä eläminen
- I Nuorten oma kerta

Vuosi 2

- II Isosen rooli
- II Ajankohtainen kerta
- II Ihmissuhdetaidot
- II Leikki/sketsi/iltaohjelma
- II Warttis
- II Ensiapu ja tapaturmat
- II Oma hengellinen elämä
- II Raamattu
- II Jumalanpalvelus
- II Seurakunnan työalat
- II Kutsumus/tulevaisuus
- II Nuorten oma kerta

Vuosi 3

- III Elinikäinen isosuus
- III Ajankohtainen kerta
- III Isoiset ja ohjaajat tiiminä
- III Leikki/sketsi/iltaohjelma
- III Warttis
- III Ensiapu ja tapaturmat
- II Oma hengellinen elämä
- III Katekismus
- III Jumalanpalvelus
- III Lähetys
- III Laulu/gospel
- III Nuorten oma kerta

VUOSI 1

I

Isoskokemus

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää, että vanha isonen on esimerkki nuoremmille
- Isoskoulutettava oppii tukemaan uusia isosia leirillä
- Isoskoulutettava ymmärtää, että vaikka isosilla on eri määrä kokemusta, ovat kaikki silti tasa-arvoisia
- Isoskoulutettava ymmärtää, että edeltävien leirien toimivat käytännöt eivät välttämättä toimi uudelle ryhmälle

Käsiteltävät asiat:

- Miten isosuus eroaa kun on enemmän kokemusta kuin muilla isosilla?
  - Entä jos on vähemmän kokemusta?
- Miten isosen rooli muuttuu kun kokemusta kertyy?
- Onko isosilla arvojärjestystä/paremmuusjärjestystä?
- Mitä hyötyä pitkästä isoskokemuksesta voi olla?
- Mitä haittaa pitkästä isoskokemuksesta voi olla?
- Miten isosten tulisi ottaa toiminnassaan huomioon että jokainen rippikoulu on omanlaisensa?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Ajankohtainen kerta

esim kirkkovaalit, ajankohtaiset keskusteluaiheet kirkossa. Vaatii työntekijältä aikaa.

-Mistä kirkon sisällä keskustellaan nyt?

-Mihin suuntaan kirkko on menossa?

-Mitä isoja tapahtumia on tulossa?

Tavoitteet:

-Isoskoulutettava on perillä kirkon ajankohtaisista aiheista

-Perehdytään johonkin kirkon sisällä ajankohtaiseen aiheeseen

-Isoskoulutettava pohtii miten kyseinen teema vaikuttaa häneen nyt ja miten se vaikuttaa tulevaisuudessa

Käsiteltävät asiat:

Teemat vaihtelevat aina kun kyseinen kerta pidetään. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjaajan pitää perehtyä aiheeseen ja huomioida nuorison näkökulma. Teema tuodaan lähelle nuoria.

- Miksi tämä on esillä juuri nyt?
- Miten tämä aihe liittyy minuun?
- Miten tämä aihe liittyy nuorisotyöhön tai nuoriin ylipäätään
- Miten nuoret kiinnostuisivat enemmän teemoista

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I Ongelmatilanteet ja niiden ratkaisu

Tavoitteet:

- Isonen osaa ennakoida yleisimmät rippileirien ongelmatilanteet
- Isonen tiedostaa oman roolinsa ongelmatilanteiden ratkaisussa
- Isonen kykenee toimimaan erilaisissa ongelmatilanteissa kunnioittavasti ja asiallisesti
- Isonen osaa toimia yleisimmissä ongelmatilanteissa

Käsiteltävät asiat:

Keskustelua aiheesta: Millaisia ongelmia riparilla voi tulla isoselle?

mitä teet jos....

- näet kun leiriläinen polttaa
- kuulet että jollain on kaljaa mukana
- leiriläinen tulee puhumaan sinulle pahaan toisesta leiriläisestä/ohjaajasta/isosesta
- Toinen isonen kertoo että hänellä on kuumetta mutta ei halua kertoa ohjaajille koska pelkää joutuvansa kotiin
- Ohjaaja kohtelee jotakuta mielestäsi epäoikeudenmukaisesti/huonosti
- Isosryhmän sisällä on ongelmia. esim. yksi jää ulkopuolelle, joku ei tee töitensä, kaksi ei tule toimeen keskenään...
- jne.

Kertaa voidaan toteuttaa keskustellen, draaman avulla tai jollain muulla metodilla.

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Leikki/sketsi/iltaohjelma (LEIRILLÄ!)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tajuaa iltaohjelman ja sen eri osien tarkoituksen ja merkityksen
- Isoskoulutettava saa rohkeutta ja taitoa vetää leikki ja esiintyä sketseissä
- Isoskoulutettava tajuaa mitkä ovat juuri hänen vahvuutensa iltaohjelmassa
- Isoskoulutettava oppii oman asenteen ja käytöksen merkityksen iltaohjelman aikana
- Isoskoulutettava oppii suunnittelun merkityksen onnistuneessa iltaohjelmassa
- Isoskoulutettava oppii, mistä saa ideoita ja lisätietoa suunnitteluun

Käsiteltävät asiat:

- Keskustellaan iltaohjelman tarkoituksesta ja siitä, millainen on hyvä sketsi ja mikä on tärkeää leikin vetämisessä niin leikin vetäjän näkökulmasta kuin muidenkin isosten näkökulmasta
- Keskustellaan minkälaiset leikit ja sketsit sopivat rippikoulun eri vaiheisiin (alkuun, keskelle, loppuun)
- Neuvotaan mistä saa ideoita ja apua
- Jaetaan isoskoulutettavat ryhmiin niin että jokainen ryhmä saa aikaa suunnitella yhden leikin ja yhden sketsin. -> Illan iltaohjelma koostuu näistä, rytmitetään lauluilla ja annetaan palautetta, mikä meni hyvin, mikä huonosti.

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Warttis (LEIRILLÄ!)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää warttiksien tarkoituksen
- Isoskoulutettava oppii rakentamaan warttiksien, joka koostuu monesta osasta mutta on silti yksi kokonaisuus
- Isoskoulutettava oppii hyödyntämään Raamattua, musiikkia sekä muuta materiaalia warttiksessaan
- Isoskoulutettavaa rohkaistaan puhumaan uskonasioista

Käsiteltävät asiat:

- Pohditaan miksi ripareilla on warttiksia ja miksi juuri isokset pitävät ne ja keitä varten ne ovat.
- Pohditaan mitä kaikkea warttiksessa voidaan tehdä ja mitä kaikkea ei
- Pohditaan mistä kaikkialta voi saada ideoita, materiaalia ja apua warttista suunnitellessa
- Pohditaan mikä on hyvä aihe warttikselle ja mikä ei
- Warttis pidetään niin että jokainen etsii yhden Raamatunkohdan ja kertoo n. 30sek miksi se on hyvä Raamatunkohta

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Ensiapu ja tapaturmat (LEIRILLÄ!)

(Mahdollisuus kutsua esimerkiksi punaisen ristin kouluttaja pitämään)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava miettii, mitkä ovat yleisimpiä ensiapua vaativia tilanteita rippileirillä ja osaa ennaltaehkäistä niitä
- Isoskoulutettava tietää missä on leirikeskuksen EA-tarvikkeet ja osaa käyttää niitä
- Isoskoulutettava tietää milloin voi itse antaa ensiapua ja milloin pitää kutsua ohjaaja paikalle
- Isoskoulutettava osaa toimia erilaisissa tapaturma- ja sairastumistilanteissa leirillä
- Isoskoulutettava saa valmiudet omalta osaltaan edistää rippikoulun turvallisuutta

Käsiteltävät asiat:

- Millaista ensiapua rippikouluissa voi joutua antamaan?
- Miten toimin isosena yleisimmissä tapaturmatilanteissa?
- Miten voin isosena ennaltaehkäistä tapaturmia ja sairastumisia?
- Missä on leirikeskuksen ensiaputarvikkeet?
- Ensiaputarvikkeiden käyttö?
- Miten voin isosena edistää rippikoulun turvallisuutta?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Oma hengellinen elämä (LEIRILLÄ!)

Valitaan teemaksi rukous, ehtoollinen, seurakuntayhteys tai Raamattu.

Nämä teemat voidaan myös upottaa osaksi muuta toimintaa.

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava saa kokemuksellisen käytännön kokemuksen siitä, miten omaa uskoaan voi hoitaa
- Isoskoulutettava saa apua siihen, miten hän voi hoitaa uskoaan arjessa
- Isoskoulutettava saa rohkaisua ja intoa omaan uskonelämäänsä
- Isoskoulutettava ymmärtää uskon henkilökohtaisuuden

Käsiteltävät asiat:

- Mitä on rukous/ehtoollinen/srk-yhteys/Raamattu ja miksi se on niin tärkeää
- Miksi oman uskonelämän hoitaminen on tärkeää? Vai onko?
- Miten voin ottaa tämän teeman osaksi arkeani?
- Pidetään jokin kokemuksellinen toiminta. Esimerkiksi tehdään rukouksia, luetaan Raamattua, pidetään ehtoollishetki tai ollaan vain yhdessä

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Riparikertaus

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava kertoo rippikoulun keskeiset opetussisällöt sekä syventää omaa tietoansa
- Isoskoulutettava pääsee kysymään itseään askarruttavista kysymyksistä kristinuskoon liittyen
- Isoskoulutettava saa tietoa, niin että hän kykenee vastaamaan rippikoululaisten kysymyksiin sekä etsimään tarvittaessa lisätietoa

Käsiteltävät asiat:

- Esitellään evl.fi nettisivut sekä muut kanavat missä on tarjolla tietoa kristinuskoon liittyvistä kysymyksistä
- Käydään läpi rippikoulun opetussisältöjä (esim. sovitus & lunastus, luominen, laki yms.) esimerkiksi ryhmätöiden avulla

-> esimerkki työskentely: Jaetaan isoskoulutettavat ryhmiin ja jokaiselle ryhmälle oma aihe. Isoskoulutettavat työstävät mind mapin omasta aiheesta sen tiedon perusteella mitä muistavat ja löytävät esimerkiksi evl.fi nettisivuilta. Lopuksi esitellään oma mind map ja muut voivat kysellä aiheesta ryhmältä. Tarvittaessa ohjaaja täydentää. (HUOM. Ryhmä voi myös lisäillä itse kysymyksiä aiheesta omaan mind map:iin jos eivät löydä tarpeeksi tietoa tai jos jotakin jäi epäselväksi.)

- Annetaan tilaa kysymyksille ja rohkaistaan keskustelemaan niistä

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Jumalanpalvelus

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tutustuu seurakunnan jumalanpalveluselämään
- Isoskoulutettava tutustuu jumalanpalveluskaavaan ja sen takana olevaan teologiaan
- Isoskoulutettava kykenee toimimaan jumalanpalveluksessa erilaisissa suunnittelu- ja palvelutehtävissä
- Isoskoulutettava kokee messun omakseen

Käsittävät asiat:

- Käydään läpi messukaava ja keskustellaan eri osien merkityksestä
- Mietitään millaisia erilaisia jumalanpalveluksia voi olla ja mitä kaikkea siellä voidaan tehdä. (esim. aika, paikka, kaava, musiikki, saarna, toiminnot, srk:n aktivointi)
- Papin rooli jumalanpalveluksessa/messussa, yleinen pappeus

- Sovitaan yhdessä toteutettavan messun teema
- Jaetaan eri vastuuryhmiä ja tehdään yhdessä nuortenmessu (esim. musiikki, saarna, rukous, suntio, sekä tarvittaessa esim. powerpoint, teknologia, muut mitä tarvitaan)

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I Minä vaikuttajana kirkossa

Tavoitteet

- Isoskoulutettava tuntee kirkon organisaation perusasiat
- Isoskoulutettava tietää miten päätöksenteko tapahtuu seurakunnassa
- Isoskoulutettava pohtii miten hän voisi vaikuttaa seurakunnassa

Käsiteltävät asiat:

- Seurakuntavaalit
  - Kuka voi asettua ehdolle?
  - Miksi asettua ehdolle?
- Kirkkoherra, piispa, arkkipiispa
  - Keitä ovat, mitä tekevät?
- Kirkolliskokous, piispainkokous
- Kirkkovaltuusto, seurakuntavaalit
- Miten nuori voi vaikuttaa seurakunnan asioihin Mäntsälässä?
- Kerralta voidaan pyytää seurakunnan luottamushenkilö kertomaan omasta työstään sekä siitä miten seurakunnassa voi vaikuttaa.

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Kristittynä eläminen

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava pohtii, mitä tarkoittaa kristittynä eläminen
- Isoskoulutettava ymmärtää että kristityt eivät kaikki mahdu samaan laatikkoon
- Isoskoulutettava saa eväitä oman hengellisen elämänsä hoitamiseen
- Isoskoulutettavaa rohkaistaan aktiiviseen seurakuntayhteyteen

Käsiteltävät asiat:

- Voiko kristityn erottaa ulkonäön tai käytöksen perusteella?
- Onko jotain asioita mitä kristitty ihminen ei voi tehdä?
- Mitä tarkoittaa hengellinen elämä ja miten sitä voi hoitaa?
- Voidaan syventyä rukoukseen, Raamattuun, srk-yhteyteen tai ehtoolliseen uskonelämän hoitamisessa
- Mitä seurakunta tarjoaa nuorisotyön ulkopuolella ja mitä nuoret voisivat siellä tehdä?

- HUOM! Kerätään toiveita ja tarpeita kevään viimeistä kertaa varten!

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

I

Nuorten oma kerta

Tavoitteet:

- Koulutettavia osallistava kerta
- Isoskoulutettavien omien tarpeiden huomioiminen
- Jatkoisokoulutus kerta on nuorten näköinen

Käsiteltävät asiat:

-Edellisellä kerralla kysytään isoskoulutettavilta mitä aiheita he haluaisivat käydä viimeisellä kerralla.

- > Mitä taitoja tarvitsen nyt?
- > Jäikö jotakin epäselväksi aikaisemmilta kerroilta?
- > Minkälaista toimintaa kerralla pidetään?
- > Mitä ei olla vielä isoskoulutuksessa käsitelty?
- > Missä tarvitsen vielä tukea?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

VUOSI 2

II

Isosen rooli

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää isosten tärkeän roolin rippileirillä
- Isoskoulutettava pohtii sitä, mitä tarkoittaa että isonen on isonen vielä leirin jälkeenkin
- Isoskoulutettava tajuaa paikkansa esimerkkinä ja nuoren kristityn mallina
- Isoskoulutettava pohtii isosen vapauksia ja vastuita verrattuna työntekijöihin ja leiriläisiin

Käsiteltävät asiat:

-Kysymyksiä mitä voidaan esittää isoskoulutettaville:

-Miksi rippileireillä on isosia?

-Mitä vapauksia isosilla on verrattuna leiriläiseen/työntekijään?

-Mitä vastuita isosella on verrattuna leiriläiseen/työntekijään?

-Pitääkö isosena tehdä joskus asioita joista ei pidä, vai onko isosuus pohjimmiltaan vain hauskanpitoa?

-Isonen on riparilaisille esimerkki ja roolimalli. Mitä se tarkoittaa ja mitä vastuita se tuo?

-Onko isosella esimiestä? Jos on, kuka se on ja mitä se tarkoittaa?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Ajankohtainen kerta

esim kirkkovaalit, ajankohtaiset keskusteluaiheet kirkossa. Vaatii työntekijältä aikaa.

-Mistä kirkon sisällä keskustellaan nyt?

-Mihin suuntaan kirkko on menossa?

-Mitä isoja tapahtumia on tulossa?

Tavoitteet:

-Isoskoulutettava on perillä kirkon ajankohtaisista aiheista

-Perehdytään johonkin kirkon sisällä ajankohtaiseen aiheeseen

-Isoskoulutettava pohtii miten kyseinen teema vaikuttaa häneen nyt ja miten se vaikuttaa tulevaisuudessa

Käsiteltävät asiat:

Teemat vaihtelevat aina kun kyseinen kerta pidetään. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjaajan pitää perehtyä aiheeseen ja huomioida nuorison näkökulma. Teema tuodaan lähelle nuoria.

- Miksi tämä on esillä juuri nyt?
- Miten tämä aihe liittyy minuun?
- Miten tämä aihe liittyy nuorisotyöhön tai nuoriin ylipäätään
- Miten nuoret kiinnostuisivat enemmän teemoista

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Ihmissuhdetaidot

Tavoitteet:

- Isokoulutettava oppii tuntemaan eri ryhmän vaiheita ja huomioimaan tämän ohjelmassa
- Antaa välineitä isokoulutettavalle kohdata erilaisia nuoria
- Sosiaalisten taitojen kehittäminen
- Isokoulutettava tunnistaa olennaisia ryhmän muodostumisen ilmiöitä

Käsiteltävät asiat:

- Pohditaan ryhmän muodostumisen teoriaa
- Miten minä toimin erilaisissa vuorovaikutustilanteissa?
- Sanaton viestintä. Millainen on oma olemukseni erilaisissa tilanteissa?
  - Pohditaan erilaisia tilanteita: miten toimin?
  - Teorian soveltaminen draaman avulla case-tehtävien muodossa.
- Miten otan puheeksi asian jos jokin ei toimi omasta mielestä?
- Miten eri ilmaisutavat vaikuttavat keskustelun alkuun? Esim. Iloinen, surullinen aggressiivinen

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Leikki/sketsi/iltaohjelma (LEIRILLÄ!)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tajuaa iltaohjelman ja sen eri osien tarkoituksen ja merkityksen
- Isoskoulutettava saa rohkeutta ja taitoa vetää leikki ja esiintyä sketseissä
- Isoskoulutettava tajuaa mitkä ovat juuri hänen vahvuutensa iltaohjelmassa
- Isoskoulutettava oppii oman asenteen ja käytöksen merkityksen iltaohjelman aikana
- Isoskoulutettava oppii suunnittelun merkityksen onnistuneessa iltaohjelmassa
- Isoskoulutettava oppii, mistä saa ideoita ja lisätietoa suunnitteluun

Käsiteltävät asiat:

- Keskustellaan iltaohjelman tarkoituksesta ja siitä, millainen on hyvä sketsi ja mikä on tärkeää leikin vetämisessä niin leikin vetäjän näkökulmasta kuin muidenkin isosten näkökulmasta
- Keskustellaan minkälaiset leikit ja sketsit sopivat rippikoulun eri vaiheisiin (alkuun, keskelle, loppuun)
- Neuvotaan mistä saa ideoita ja apua
- Jaetaan isoskoulutettavat ryhmiin niin että jokainen ryhmä saa aikaa suunnitella yhden leikin ja yhden sketsin. -> Illan iltaohjelma koostuu näistä, rytmitetään lauluilla ja annetaan palautetta, mikä meni hyvin, mikä huonosti.

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Warttis (LEIRILLÄ!)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää warttiksien tarkoituksen
- Isoskoulutettava oppii rakentamaan warttiksien, joka koostuu monesta osasta mutta on silti yksi kokonaisuus
- Isoskoulutettava oppii hyödyntämään Raamattua, musiikkia sekä muuta materiaalia warttiksessaan
- Isoskoulutettava rohkaistaan puhumaan uskonasioista

Käsiteltävät asiat:

- Pohditaan miksi ripareilla on warttiksia ja miksi juuri isokset pitävät ne ja keitä varten ne ovat.
- Pohditaan mitä kaikkea warttiksessa voidaan tehdä ja mitä kaikkea ei
- Pohditaan mistä kaikkialta voi saada ideoita, materiaalia ja apua warttista suunnitellessa
- Pohditaan mikä on hyvä aihe warttikselle ja mikä ei
- Warttis pidetään niin että jokainen etsii yhden Raamatunkohdan ja kertoo n. 30sek miksi se on hyvä Raamatunkohta

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Ensiapu ja tapaturmat (LEIRILLÄ!)

(Mahdollisuus kutsua esimerkiksi punaisen ristin kouluttaja pitämään)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava miettii, mitkä ovat yleisimpiä ensiapua vaativia tilanteita rippileirillä ja osaa ennaltaehkäistä niitä
- Isoskoulutettava tietää missä on leirikeskuksen EA-tarvikkeet ja osaa käyttää niitä
- Isoskoulutettava tietää milloin voi itse antaa ensiapua ja milloin pitää kutsua ohjaaja paikalle
- Isoskoulutettava osaa toimia erilaisissa tapaturma- ja sairastumistilanteissa leirillä
- Isoskoulutettava saa valmiudet omalta osaltaan edistää rippikoulun turvallisuutta

Käsiteltävät asiat:

- Millaista ensiapua rippikouluissa voi joutua antamaan?
- Miten toimin isosena yleisimmissä tapaturmatilanteissa?
- Miten voin isosena ennaltaehkäistä tapaturmia ja sairastumisia?
- Missä on leirikeskuksen ensiaputarvikkeet?
- Ensiaputarvikkeiden käyttö?
- Miten voin isosena edistää rippikoulun turvallisuutta?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Oma hengellinen elämä (LEIRILLÄ!)

Valitaan teemaksi rukous, ehtoollinen, seurakuntayhteys tai Raamattu.

Nämä teemat voidaan myös upottaa osaksi muuta toimintaa.

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava saa kokemuksellisen käytännön kokemuksen siitä, miten omaa uskoaan voi hoitaa
- Isoskoulutettava saa apua siihen, miten hän voi hoitaa uskoaan arjessa
- Isoskoulutettava saa rohkaisua ja intoa omaan uskonelämäänsä
- Isoskoulutettava ymmärtää uskon henkilökohtaisuuden

Käsiteltävät asiat:

- Mitä on rukous/ehtoollinen/srk-yhteys/Raamattu ja miksi se on niin tärkeää
- Miksi oman uskonelämän hoitaminen on tärkeää? Vai onko?
- Miten voin ottaa tämän teeman osaksi arkeani?
- Pidetään jokin kokemuksellinen toiminta. Esimerkiksi tehdään rukouksia, luetaan Raamattua, pidetään ehtoollishetki tai ollaan vain yhdessä

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Raamattu

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava oppii hyödyntämään Raamattua entistä paremmin isosena
- Isoskoulutettava pohtii Raamatun merkitystä omassa elämässään
- Isoskoulutettava oppii mikä on Raamatun merkitys kristinuskossa
- Isoskoulutettava ymmärtää erilaisia raamatuntulkintatapoja
- Isoskoulutettava oppii hyödyntämään internetistä löytyvää Raamattua ja erilaisia älypuhelimien raamattusovelluksia

Käsiteltävät asiat:

- Käydään läpi pikainen Raamatun historia
- Pohditaan millaisia eri raamatuntulkintatapoja on olemassa ja keskustellaan niistä
- Pohdinta-aiheita yhdessä tai pienryhmissä:
  - Miten minä tulkitSEN Raamattua?
  - Mitä Raamattu merkitsee minulle?
  - Mikä on Raamatun merkitys koko kristilliselle kirkolle/luterilaiselle kirkolle?
- Etsitään kännykällä ja koneella sanahaulilla annetusta teemasta kohtia.
  - >Rakennetaan teemoittainen hakemisto raamatunkohdista esim. hartauskäyttöön

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Jumalanpalvelus

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tutustuu seurakunnan jumalanpalveluselämään
- Isoskoulutettava tutustuu jumalanpalveluskaavaan ja sen takana olevaan teologiaan
- Isoskoulutettava kykenee toimimaan jumalanpalveluksessa erilaisissa suunnittelu- ja palvelutehtävissä
- Isoskoulutettava kokee messun omakseen

Käsiteltävät asiat:

- Käydään läpi messukaava ja keskustellaan eri osien merkityksestä
- Mietitään millaisia erilaisia jumalanpalveluksia voi olla ja mitä kaikkea siellä voidaan tehdä. (esim. aika, paikka, kaava, musiikki, saarna, toiminnot, srk:n aktivointi)
- Papin rooli jumalanpalveluksessa/messussa, yleinen pappeus

- Sovitaan yhdessä toteutettavan messun teema
- Jaetaan eri vastuuryhmiä ja tehdään yhdessä nuortenmessu (esim. musiikki, saarna, rukous, suntio, sekä tarvittaessa esim. powerpoint, teknologia, muut mitä tarvitaan)

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Seurakunnan työalat

Tavoitteet:

- Vahvistaa isoskoulutettavan seurakuntayhteyttä
- Isoskoulutettava löytää itselleen kiinnostavan työalan seurakunnasta, missä voi olla mukana ja mihin voi vaikuttaa tulevaisuudessa
- Lisätä isoskoulutettavan tietoisuutta kotiseurakunnan toiminnasta
- Isoskoulutettava näkee seurakunnan työn kokonaisuuden

Käsiteltävät asiat:

- Mahdollisuuksien mukaan pyydetään ihmisiä eri työaloilta esittelemään omaa työtään
- Mitä eri työntekijät tekevät käytännössä?
- Mitä kaikkea seurakunnassa tehdään?
  - Lapsityö
  - Diakoniatyö
  - Lähetystyö
  - Pappi – kertoo miten on mukana elämänkaaren eri vaiheissa.
  - Nuorten aikuisten toiminta
    - ➔ Kuka tekee, mitä tekee, miksi tekee, miten nuori voi olla mukana toiminnassa

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Kutsumus/tulevaisuus

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava pohtii omaa tämän hetkistä elämäänsä ja mihin suuntaan se on menossa
- Isoskoulutettava pohtii omaa tulevaisuuttaan
- Isoskoulutettava pohtii kuuluuko seurakunta ja sen toiminta omaan elämäänsä tulevaisuudessa
- Isoskoulutettavaa rohkaistaan pohtimaan mistä hän voisi tulevaisuudessa löytää oman paikkansa seurakunnasta

Käsiteltävät asiat:

- Mitkä asiat ovat minulle tärkeitä nyt?
- Mitkä asiat voisivat olla minulle tärkeitä 15 vuoden päästä?
- Miten minä voin itse vaikuttaa omaan elämääni?
- Kuuluuko seurakunta omaan elämääni tulevaisuudessa?
- Miten seurakunta kuuluu omaan elämääni tulevaisuudessa?
- Miksi seurakunta ei kuulu omaan elämääni tulevaisuudessa?

- HUOM! Kerätään toiveita ja tarpeita kevään viimeistä kertaa varten!

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Nuorten oma kerta

Tavoitteet:

- Koulutettavia osallistava kerta
- Isoskoulutettavien omien tarpeiden huomioiminen
- Jatkoisokoulutus kerta on nuorten näköinen

Käsiteltävät asiat:

-Edellisellä kysytään isoskoulutettavilta mitä aiheita he haluaisivat käydä viimeisellä kerralla.

- > Mitä taitoja tarvitsen nyt?
- > Jäikö jotakin epäselväksi aikaisemmilta kerroilta?
- > Minkälaista toimintaa kerralla pidetään?
- > Mitä ei olla vielä isoskoulutuksessa käsitelty?
- > Missä tarvitsen vielä tukea?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

VUOSI 3

III

Elinikäinen isous

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää, että isous ei pääty rippikouluun vaan leiriläiset kokevat isosen olevan heille aina isonen
- Isoskoulutettava ymmärtää hänen olevan esimerkki muille isosena ollessaan konkari-isonen
- Isonen ymmärtää hänen edustavan seurakuntaa isosena ollessaan

Käsiteltävät asiat:

- Pohditaan mitä elinikäinen isous tarkoittaa
- Edustanko vapaa-ajallani seurakuntaa jos olen ollut isosena?
- Miten elinikäinen isous vaikuttaa minuun vai vaikuttaako mitenkään?
- Pitääkö minun toimia esimerkkinä muille?
- Pitääkö minun olla esimerkkinä muille vapaa-ajallani?
- Saanko olla oma itseni?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Ajankohtainen kerta

esim kirkkovaalit, ajankohtaiset keskusteluaiheet kirkossa. Vaatii työntekijältä aikaa.

-Mistä kirkon sisällä keskustellaan nyt?

-Mihin suuntaan kirkko on menossa?

-Mitä isoja tapahtumia on tulossa?

Tavoitteet:

-Isoskoulutettava on perillä kirkon ajankohtaisista aiheista

-Perehdytään johonkin kirkon sisällä ajankohtaiseen aiheeseen

-Isoskoulutettava pohtii miten kyseinen teema vaikuttaa häneen nyt ja miten se vaikuttaa tulevaisuudessa

Käsiteltävät asiat:

Teemat vaihtelevat aina kun kyseinen kerta pidetään. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjaajan pitää perehtyä aiheeseen ja huomioida nuorison näkökulma. Teema tuodaan lähelle nuoria.

- Miksi tämä on esillä juuri nyt?
- Miten tämä aihe liittyy minuun?
- Miten tämä aihe liittyy nuorisotyöhön tai nuoriin ylipäätään
- Miten nuoret kiinnostuisivat enemmän teemoista

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Isoset ja ohjaajat tiiminä

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää hyvän ryhmähengen tärkeyden niin isosten kuin ohjaajien keskuudessa
- Isoskoulutettava osaa ajattella isosia ja ohjaajia yhtenä tiiminä
- Isoskoulutettava pohtii yleisimpiä ongelmia mitä rippikoulun tiimissä voi tulla
- Isoskoulutettava miettii, miten hän voi vaikuttaa hyvään ryhmähenkeen rippikoulun vetäjien keskuudessa

Käsittävät asiat:

- Mitä tarkoittaa että isoset ja ohjaajat muodostavat yhden tiimin rippileirillä?
- Millaisia ongelmia tiimissä voi tulla?
  - Esim. Jotkut eivät tule toimeen, ohjaajat tekee tyhmiä päätöksiä kysymättä, joku isonen tekee jotain kiellettyä yms.
  - Miten näissä tilanteissa voitaisiin toimia?
- Miten juuri minä voin parantaa tiimin ryhmähenkeä?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Leikki/sketsi/iltaohjelma (LEIRILLÄ!)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tajuaa iltaohjelman ja sen eri osien tarkoituksen ja merkityksen
- Isoskoulutettava saa rohkeutta ja taitoa vetää leikki ja esiintyä sketseissä
- Isoskoulutettava tajuaa mitkä ovat juuri hänen vahvuutensa iltaohjelmassa
- Isoskoulutettava oppii oman asenteen ja käytöksen merkityksen iltaohjelman aikana
- Isoskoulutettava oppii suunnittelun merkityksen onnistuneessa iltaohjelmassa
- Isoskoulutettava oppii, mistä saa ideoita ja lisätietoa suunnitteluun

Käsiteltävät asiat:

- Keskustellaan iltaohjelman tarkoituksesta ja siitä, millainen on hyvä sketsi ja mikä on tärkeää leikin vetämisessä niin leikin vetäjän näkökulmasta kuin muidenkin isosten näkökulmasta
- Keskustellaan minkälaiset leikit ja sketsit sopivat rippikoulun eri vaiheisiin (alkuun, keskelle, loppuun)
- Neuvotaan mistä saa ideoita ja apua
- Jaetaan isoskoulutettavat ryhmiin niin että jokainen ryhmä saa aikaa suunnitella yhden leikin ja yhden sketsin. -> Illan iltaohjelma koostuu näistä, rytmitetään lauluilla ja annetaan palautetta, mikä meni hyvin, mikä huonosti.

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Warttis (LEIRILLÄ!)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää warttiksen tarkoituksen
- Isoskoulutettava oppii rakentamaan warttiksen, joka koostuu monesta osasta mutta on silti yksi kokonaisuus
- Isoskoulutettavaa oppii hyödyntämään Raamattua, musiikkia sekä muuta materiaalia warttiksessaan
- Isoskoulutettavaa rohkaistaan puhumaan uskonasioista

Käsiteltävät asiat:

- Pohditaan miksi ripareilla on warttiksia ja miksi juuri isoset pitävät ne ja keitä varten ne ovat.
- Pohditaan mitä kaikkea warttiksessä voidaan tehdä ja mitä kaikkea ei
- Pohditaan mistä kaikkialta voi saada ideoita, materiaalia ja apua warttista suunnitellessa
- Pohditaan mikä on hyvä aihe warttiksellemme ja mikä ei
- Warttis pidetään niin että jokainen etsii yhden Raamatunkohdan ja kertoo n. 30sek miksi se on hyvä Raamatunkohta

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Ensiapu ja tapaturmat (LEIRILLÄ!)

(Mahdollisuus kutsua esimerkiksi punaisen ristin kouluttaja pitämään)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava miettii, mitkä ovat yleisimpiä ensiapua vaativia tilanteita rippileirillä ja osaa ennaltaehkäistä niitä
- Isoskoulutettava tietää missä on leirikeskuksen EA-tarvikkeet ja osaa käyttää niitä
- Isoskoulutettava tietää milloin voi itse antaa ensiapua ja milloin pitää kutsua ohjaaja paikalle
- Isoskoulutettava osaa toimia erilaisissa tapaturma- ja sairastumistilanteissa leirillä
- Isoskoulutettava saa valmiudet omalta osaltaan edistää rippikoulun turvallisuutta

Käsiteltävät asiat:

- Millaista ensiapua rippikouluissa voi joutua antamaan?
- Miten toimin isosena yleisimmissä tapaturmatilanteissa?
- Miten voin isosena ennaltaehkäistä tapaturmia ja sairastumisia?
- Missä on leirikeskuksen ensiaputarvikkeet?
- Ensiaputarvikkeiden käyttö?
- Miten voin isosena edistää rippikoulun turvallisuutta?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

II

Oma hengellinen elämä (LEIRILLÄ!)

Valitaan teemaksi rukous, ehtoollinen, seurakuntayhteys tai Raamattu.

Nämä teemat voidaan myös upottaa osaksi muuta toimintaa.

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava saa kokemuksellisen käytännön kokemuksen siitä, miten omaa uskoaan voi hoitaa
- Isoskoulutettava saa apua siihen, miten hän voi hoitaa uskoaan arjessa
- Isoskoulutettava saa rohkaisua ja intoa omaan uskonelämäänsä
- Isoskoulutettava ymmärtää uskon henkilökohtaisuuden

Käsiteltävät asiat:

- Mitä on rukous/ehtoollinen/srk-yhteys/Raamattu ja miksi se on niin tärkeää
- Miksi oman uskonelämän hoitaminen on tärkeää? Vai onko?
- Miten voin ottaa tämän teeman osaksi arkeani?
- Pidetään jokin kokemuksellinen toiminta. Esimerkiksi tehdään rukouksia, luetaan Raamattua, pidetään ehtoollishetki tai ollaan vain yhdessä

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Katekismus

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tietää mikä on Katekismus ja miksi se on tärkeä
- Isoskoulutettava tuntee Katekismuksen sisällön ja luterilaisuuden perusopit
- Isoskoulutettava osaa käyttää Katekismusta tiedonlähteenä
- Isoskoulutettava tietää luterilaisuuden erityispiirteet

Käsiteltävät asiat:

- Mikä Katekismus on? Miten se liittyy juuri luterilaisuuteen?
- Mitä Katekismus sisältää?
- Miksi Katekismuksen sisältö eli Kymmenen käskyä, uskontunnustus, Isä meidän –rukous, sakramentit, Raamattu, Rippi, rukous ja siunaus ovat tärkeitä?

-> Voidaan tutustua näihin sisältöihin pienryhmissä. Esimerkiksi, jokaiselle ryhmälle annetaan työstettäväksi, jokin kymmenestä käskystä jonka he jälkeen he kertovat muulle ryhmälle käskyn sisällöstä draaman, laulun, runon tai jollakin muulla keinolla

-Miten Katekismusta voisi käyttää rippikoulussa isosena? -> Hartaudet, Katekismuksesta opitut asiat, joita hyödyntää ryhmä työskentelyssä.

-Miten luterilaisuus eroaa muista kristillisistä kirkoista? Mitä se painottaa ja miksi?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Jumalanpalvelus

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tutustuu seurakunnan jumalanpalveluselämään
- Isoskoulutettava tutustuu jumalanpalveluskaavaan ja sen takana olevaan teologiaan
- Isoskoulutettava kykenee toimimaan jumalanpalveluksessa erilaisissa suunnittelu- ja palvelutehtävissä
- Isoskoulutettava kokee messun omakseen

Käsiteltävät asiat:

- Käydään läpi messukaava ja keskustellaan eri osien merkityksestä
- Mietitään millaisia erilaisia jumalanpalveluksia voi olla ja mitä kaikkea siellä voidaan tehdä. (esim. aika, paikka, kaava, musiikki, saarna, toiminnot, srk:n aktivointi)
- Papin rooli jumalanpalveluksessa/messussa, yleinen pappeus

- Sovitaan yhdessä toteutettavan messun teema
- Jaetaan eri vastuuryhmiä ja tehdään yhdessä nuortenmessu (esim. musiikki, saarna, rukous, suntio, sekä tarvittaessa esim. powerpoint, teknologia, muut mitä tarvitaan)

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Lähetys

(Mahdollisuus kutsua lähetyssihteeri pitämään)

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava ymmärtää mitä on lähetystyö ja mikä on sen tarkoitus
- Isoskoulutettava saa ajatusta siitä, mikä voisi olla hänen paikkansa lähetystyön tekemisessä
- Isoskoulutettava tutustuu Mäntsälän seurakunnan tekemään lähetystyöhön
- Ryhmä pohtii mitä juuri he voisivat tehdä lähetystyön eteen
- Isoskoulutettava oppii ajattelemaan isosuutta lähetystyönä

Käsiteltävät asiat:

- Lähetystyön molemmat puolet: auttaminen ja evankeliumi
- Miksi lähetystyö on niin tärkeää?
- Miksi lähetystyötä tehdään?
- Onko lähetystyön tekeminen aina maailmalle lähtemistä?
  - Mitä tarkoittaa että isosena toimiminen on lähetystyötä?
- Miten normaali suomalainen nuori voi tehdä lähetystyötä?
- Miksi kukaan haluaa lähteä lähetystyöntekijäksi ulkomaille?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Laulu/gospel

Tavoitteet:

- Isoskoulutettava tutustuu uusiin lauluihin nuoren seurakunnan veisukirjasta sekä uusiin gospel-kappaleisiin
- Isoskoulutettava oppii hyödyntämään erilaisia lauluja ja kappaleita mm. hartauksissa ja iltaohjelmissa
- Isoskoulutettava saa lisää välineitä oman hengellisyytensä pohtimiseen

Käsiteltävät asiat:

- Miksi leireillä lauletaan veisuja/kuunnellaan gospelia?
- Miten isoskoulutettava voi hyödyntää erilaista hengellistä musiikkia?
- Mitkä veisut/kappaleet sopivat:
  - Iltaohjelmaan
  - Aamuhartauteen
  - Iltahartauteen
  - Yleiseen oleskeluun
- Pohditaan eri laulujen merkitystä omaan hengellisyyteen
- HUOM! Kerätään toiveita ja tarpeita kevään viimeistä kertaa varten!

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)

III

Nuorten oma kerta

Tavoitteet:

- Koulutettavia osallistava kerta
- Isoskoulutettavien omien tarpeiden huomioiminen
- Jatkoisokoulutus kerta on nuorten näköinen

Käsiteltävät asiat:

-Edellisellä kysytään isoskoulutettavilta mitä aiheita he haluaisivat käydä viimeisellä kerralla.

- > Mitä taitoja tarvitsen nyt?
- > Jäikö jotakin epäselväksi aikaisemmilta kerroilta?
- > Minkälaista toimintaa kerralla pidetään?
- > Mitä ei olla vielä isoskoulutuksessa käsitelty?
- > Missä tarvitsen vielä tukea?

Arviointi seuraavaa pitäjää varten: (Kuka piti, milloin piti, mitä tehtiin ja miten onnistui?)
